

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 21.03.2017 № 7-3

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання коштів
державного бюджету на соціальний захист дітей-сиріт та дітей,
позбавлених батьківського піклування, за принципом
«гроші ходять за дитиною»**

Київ 2017

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП.....	6
1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ), НАДАНИХ РАХУНКОВОЮ ПАЛАТОЮ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНІХ АУДИТІВ	6
2. ОЦІНКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ЗА ПРИНЦИПОМ «ГРОШІ ХОДЯТЬ ЗА ДИТИНОЮ»	10
3. ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ЗА ПРИНЦИПОМ «ГРОШІ ХОДЯТЬ ЗА ДИТИНОЮ»	16
3.1. <i>Аналіз динаміки чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплених сімейними формами виховання.....</i>	19
3.2. <i>Оцінка стану функціонування ЄІАС «Діти».....</i>	21
4. ОЦІНКА СТАНУ ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБВЕНЦІЇ ЗА КПКВК 2511110	25
5. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЇ НА ВИПЛАТУ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ТА ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	30
ВИСНОВКИ.....	35
ПРОПОЗИЦІЇ.....	39
<i>Додаток 1.....</i>	42
<i>Додаток 2.....</i>	43
<i>Додаток 3.....</i>	44
<i>Додаток 4.....</i>	45
<i>Додаток 5.....</i>	46

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту:

Конституція України (стаття 98), Закон України від 02.07.2015 № 576 «Про Рахункову палату» (стаття 7), План роботи Рахункової палати на 2017 рік (пункт 15).

Мета аудиту: оцінка законності та ефективності використання коштів державного бюджету на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною». Оцінка обґрунтованості, законності, своєчасності та повноти управлінських рішень щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною».

Предмет аудиту:

– кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, які виділялись у 2016 році за КПКВК 2511110 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» (далі – КПКВК 2511110);

– бюджетний запит, розрахунки, обґрунтування обсягів субвенції за бюджетною програмою за КПКВК 2511110 (далі – Субвенція) на 2016 рік;

– законодавчі, нормативно-правові, адміністративні, розпорядчі акти, інші документи, що регламентують питання використання коштів субвенції;

– управлінські рішення Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики); управлінь праці і соціального захисту населення районних, районних у м. Києві, структурних підрозділів з питань праці і соціального захисту населення виконавчих органів міських, районних у містах рад (далі – уповноважені органи) щодо використання коштів державного бюджету на виплату державної соціальної допомоги (далі – соціальна допомога) на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (далі – діти), грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг (далі – грошове забезпечення) у дитячих будинках сімейного типу (далі – ДБСТ) та прийомних сім'ях (далі – ПС) за принципом «гроші ходять за дитиною»;

– управлінські рішення обласних державних адміністрацій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, служб у справах дітей;

– зміст та наповнюваність Єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів (далі – Банк даних);

- інформація щодо Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти» (далі – ЄІАС «Діти»); комплексна система захисту інформації цієї системи;
- документи, на підставі яких призначається соціальна допомога на дітей, грошове забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у ДБСТ та ПС;
- електронні обліково-статистичні картки, особові справи дітей;
- інформації уповноважених органів про призначення соціальної допомоги та грошового забезпечення чи припинення їх виплати;
- матеріали попередніх аудитів Рахункової палати із зазначених питань;
- матеріали контрольних заходів інших контролюючих органів;
- дані відомчої, статистичної, фінансової, оперативної звітності, первинних бухгалтерських документів з питань аудиту.

Об'єкти аудиту: Мінсоцполітики, як головний розпорядник бюджетних коштів за КПКВК 2511110; департамент соціального захисту населення Київської облдержадміністрації, управління праці та соціального захисту населення, служба у справах дітей та сім'ї Броварської міської ради; департамент соціального захисту населення, служба у справах дітей Харківської облдержадміністрації; управління служб у справах дітей, департамент праці та соціальної політики Харківської міської ради; управління праці та соціального захисту населення адміністрації Слобідського району Харківської міської ради; департамент соціального захисту населення, служба у справах дітей Хмельницької облдержадміністрації; Кам'янець-Подільська райдержадміністрація; управління соціального захисту населення Кам'янець-Подільської райдержадміністрації; департамент соціального захисту населення Львівської облдержадміністрації, управління соціального захисту населення, служба у справах дітей Сокальської райдержадміністрації; Жовківська райдержадміністрація; управління соціального захисту населення та служба у справах дітей Жовківської райдержадміністрації, департамент соціального захисту населення Закарпатської облдержадміністрації, управління праці та соціального захисту населення, служба у справах дітей виконкому Мукачівської міської ради; управління соціального захисту населення, служба у справах дітей Ужгородської райдержадміністрації.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту: часові – 2016 рік, 2012–2016 роки – з аналітичних питань, географічні – міста Київ, Бровари, Жовква, Кам'янець-Подільський, Львів, Мукачеве, Сокаль, Ужгород, Харків, Хмельницький за місцем розташування об'єктів аудиту.

Критерії, які застосовано під час аудиту:

➤ щодо оцінки законності та ефективності використання трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам:

- своєчасність та повнота призначення і виплати соціальної допомоги на дітей та грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам;
- досягнення максимального результату при використанні коштів субвенцій, що спрямовуються на зазначену мету (чисельність дітей, на яких отримана державна соціальна допомога);

– вплив запроваджених заходів на поліпшення соціального захисту дітей, зокрема, щодо динаміки кількості ДБСТ і ПС, вихованців в них, рівень охоплення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання;

➤ щодо оцінки законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень: дотримання законодавчих, нормативно-правових актів та розпорядчих документів, рішень Мінсоцполітики, органів соціального захисту населення з питань, що стосуються аудиту, своєчасність та повнота їх прийняття;

➤ щодо оцінки обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень:

– обґрунтованість планування та ефективність управління бюджетними коштами, спрямованими як субвенція місцевим бюджетам на виплату соціальної допомоги, грошового забезпечення;

– ефективність та результативність місцевих органів виконавчої влади щодо здійснення контролю за станом виплати соціальної допомоги та грошового забезпечення, умовами утримання і виховання дітей, соціального супроводження ДБСТ та ПС;

– ефективність функціонування ЄІАС «Діти».

Методи проведення аудиту: аналіз нормативно-правових, адміністративних, розпорядчих актів та документів, що регулюють питання використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у ДБСТ та ПС; аналіз статистичної звітності, іншої інформації щодо контингенту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, мережі ДБСТ та ПС; аналіз обґрунтування Мінсоцполітики, органами соціального захисту населення визначення обсягів коштів на виплату державної соціальної допомоги, грошового забезпечення у 2016 році, розподілу їх між місцевими бюджетами; аналіз результатів виконання бюджетної програми за КПКВК 2511110 при використанні коштів субвенції, що спрямовуються на її мету; аналіз розрахунків та обґрунтувань щодо використання коштів субвенції на вказані цілі; перевірка документів, які є підставою для призначення та виплати соціальної допомоги та грошового забезпечення; аналіз наповнюваності та стану ведення Банку даних; перевірка документів первинного бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності; моніторинг матеріалів засобів масової інформації, Інтернет-видань з питань аудиту; отримання пояснень посадових осіб об'єктів аудиту; аналіз матеріалів внутрішнього аудиту і контролю, перевірок інших контролюючих органів з питань аудиту; аналіз матеріалів попередніх аудитів Рахункової палати із зазначених питань; аналіз скарг та звернень громадян щодо соціального захисту дітей за принципом «гроші ходять за дитиною»; запити з питань аудиту.

За результатами контрольних заходів, проведених у рамках аудиту, складено і підписано без зауважень 22 акти.

ВСТУП

Головним пріоритетом захисту прав дітей є забезпечення виховання дитини у сім'ї. Конвенцією ООН про права дитини наголошено на тому, що діти мають зростати у сімейному середовищі, а сім'ям повинні бути надані необхідний захист і підтримка.

В останні роки в Україні продовжується тенденція до зменшення чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, – майже на чверть за останні п'ять років. Водночас на кінець 2016 року на первинному обліку перебувало **71,2 тис.** таких дітей.

Дітям, які не мають можливості виховуватися в біологічній родині, держава гарантує право на зростання в сімейному середовищі шляхом влаштування їх до сімейних форм виховання. На кінець 2016 року вже **91,5 відс.** дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплені **сімейними формами виховання**, з них у дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї влаштовано **13,4 тис.** таких дітей, або **20,6 відсотка**.

Підтримка сімейних форм виховання здійснюється, зокрема, шляхом проведення виплати державної соціальної допомоги на дітей та грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам в дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за надання соціальних послуг.

У 2016 році на соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною» була передбачена субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам в обсязі 656,2 млн гривень.

Ураховуючи актуальність зазначеного питання та проблеми, пов'язані з соціальним захистом такої категорії дітей, проведено аудит ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною».

1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ), НАДАНИХ РАХУНКОВОЮ ПАЛАТОЮ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНІХ АУДИТІВ

Попередні заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) у згаданій сфері проведено Рахунковою палатою у 2013 році (*постанова Колегії Рахункової палати від 27.08.2013 № 15-3 до Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною»*) та у 2015 році територіальним управлінням Рахункової палати по Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській Хмельницькій та Чернівецькій областях (у м. Вінниця) (*Рішення Рахункової палати від 08.09.2015 № 4-5 до Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам Житомирської та Кіровоградської*

областей на соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною» у 2013–2014 роках та I півріччі 2015 року).

У 2013 році за результатами обговорення Звіту на засіданні Колегії Рахункова палата інформувала Верховну Раду України (лист від 26.09.2013 № 07-2140), Кабінет Міністрів України (лист від 26.09.2013 № 07-2141). Мінсоцполітики направлено звіт для відповідного реагування та вжиття заходів щодо усунення виявлених недоліків та порушень (лист від 16.09.2013 № 07-2074). Кабінет Міністрів України своїм дорученням¹ зобов'язав Мінсоцполітики вжити заходів до усунення виявлених недоліків. Міністерство в порядку реагування інформувало Рахункову палату² про затвердження наказом від 19.11.2013 Плану заходів щодо усунення порушень та недоліків, виявлених Рахунковою палатою України за результатами вищенаведеного аудиту та вжиті заходи.

У 2015 році за результатами обговорення на засіданні звіту Рахункова палата інформувала Верховну Раду України (лист 29.09.2015 № 07-1899). Кабінету Міністрів України надіслано відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати (лист від 29.09.2015 № 07-1900). Мінсоцполітики направлено Рішення Рахункової палати та звіт (лист від 29.09.2015 № 07-1901) для відповідного реагування. Житомирській та Кіровоградській облдержадміністраціям направлено Рішення Рахункової палати та звіт для усунення виявлених порушень та недоліків (листи від 29.09.2015 № 07-1902 та № 07-1902 відповідно). Про розгляд Звіту і вжиті заходи Рахункову палату проінформували Мінсоцполітики³, Житомирська та Кіровоградська облдержадміністрації⁴. План заходів щодо усунення порушень та недоліків, виявлених Рахунковою палатою України, Мінсоцполітики у 2015 році не складався.

Аудит засвідчив, що **на виконання пропозицій Рахункової палати внесено зміни до законодавства**, обумовлені необхідністю посилення захисту прав дітей, які виховуються у ДБСТ та ПС, а саме:

✓ до Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною»⁵ (далі – Порядок № 81), у частині:

– збільшення на 20 відс. розміру державної соціальної допомоги на дітей-вихованців, прийомних дітей та грошового забезпечення батькам-вихователям, прийомним батькам, які отримали статус особи, що проживає, працює або навчається на території гірського населеного пункту (*постанова Кабінету*

¹ Від 03.10.2013 № 38400/1/1-13.

² Лист від 21.11.2013 № 13028/1/14-13/57.

³ Лист від 04.11.2015 № 5753/0/15-15/57.

⁴ Листи від 30.10.2015 № 5045/22/2-15 та від 29.10.2015 № 01-12/115/1 відповідно.

⁵ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 81.

Міністрів України від 21.11.2013 № 845);

– здійснення видатків на сплату єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування за батьків-вихователів та прийомних батьків з метою приведення його у відповідність із Законом України від 08.07.2010 № 2464 «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 354);

– встановлення терміну, протягом якого батьки-вихователі або прийомні батьки зобов’язані повідомити уповноважені органи про зміну розміру пенсії, аліментів, стипендії чи державної допомоги, механізм стягнення надміру виплачених коштів, якщо такі відомості подано невчасно (постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 520).

✓ до Положення про дитячий будинок сімейного типу⁶ (далі – Положення про дитячий будинок сімейного типу, Положення про ДБСТ) та Положення про прийомну сім’ю⁷ (далі – Положення про прийомну сім’ю, Положення про ПС) стосовно недопущення одночасного застосування в дитячому будинку сімейного типу, прийомній сім’ї різних форм влаштування дітей (постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 № 458).

Окремі пропозиції Рахункової палати перебувають тривалий час у стадії реалізації, зокрема, щодо прискорення затвердження стандарту соціального супроводу сімей, у яких виховуються усиновлені, прийомні діти, діти-вихованці та діти, які перебувають під опікою, який опрацьовується Мінсоцполітики четвертий рік поспіль, що є невиконанням Плану заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року⁸. Під час опрацювання Міністерством виникла необхідність внесення змін до Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть їх самостійно подолати⁹, та визначити послугу «Соціальний супровід сімей, у яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування» в іншій редакції. Мінсоцполітики розроблено також проект Державного стандарту послуги з влаштування до сімейних форм виховання, який пройшов апробацію.

Окремі пропозиції Рахункової палати **реалізовані частково та потребують подальшого контролю**, зокрема, щодо удосконалення існуючого механізму фінансового забезпечення соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною», підвищення якості контролю за виконанням повноважень установами у цій сфері, діяльність яких координується Міністерством; посилення контролю за цільовим використанням батьками-вихователями і прийомними батьками коштів, що виділяються на дітей-вихованців і прийомних дітей, та умовами їх утримання і виховання тощо.

⁶ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 564.

⁷ Затверджено постановою Кабінет Міністрів України від 26.04.2002 № 565.

⁸ Затверджено розпорядженням Кабінет Міністрів України від 27.05.2013 № 419-р.

⁹ Затверджений наказом Мінсоцполітики від 03.09.2012 № 537.

Низка пропозицій Рахункової палати не була реалізована, з них:

– щодо вжиття заходів стосовно завершення розроблення єдиного механізму фінансового забезпечення потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною», в частині вихованців інтернатних закладів.

Довідково. Згідно з абзацом 4 пункту 5 статті 1 Указу Президента України від 16.12.2011 № 1163 «Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні» Кабінету Міністрів України доручалось розробити та забезпечити впровадження механізму фінансування потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною» в термін до 01.05.2012.

Під час опрацювання пропозиції Мінсоцполітики зауважило, що складна економічна та політична ситуація, в якій перебуває країна, унеможливорює виділення додаткових коштів з державного бюджету на повномасштабне запровадження механізму фінансування потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від форми влаштування. На сьогодні в Україні не вироблено єдиного бачення щодо реформування системи захисту дітей. Економічно виправданим є вирішення питання шляхом створення малокомплектних закладів для дітей вищезазначеної категорії, фінансування яких здійснюватиметься з місцевого бюджету. Пропозиція була погоджена Адміністрацією Президента України та Кабінетом Міністрів України, питання було знято з контролю 30.04.2014;

– щодо внесення змін до Положення про ДБСТ у частині встановлення вимог до забезпечення **житлово-побутових** та санітарно-гігієнічних умов проживання дітей у таких будинках.

Довідково. Відповідно до пункту 5 Положення про ДБСТ орган, що ухвалив рішення про створення ДБСТ, позачергово надає батькам-вихователям індивідуальний житловий будинок або багатокімнатну квартиру за нормами, встановленими законодавством¹⁰.

У ході аудиту встановлено, що на кінець 2016 року три чверті дитячих будинків сімейного типу створено на базі житлового приміщення батьків-вихователів (77 відс.), на базі службового приміщення функціонують 15 відс. ДБСТ, на базі приміщень громадської (релігійної, благодійної) організації – 8 відс. їх загальної кількості.

Забезпечення відповідних житлово-побутових умов проживання дітей у ДБСТ на власній житловій площі не унормовано чинними нормативно-правовими актами. Разом з тим у разі створення ДБСТ на власній житловій площі оформлюється акт обстеження житлово-побутових умов проживання кандидатів у батьки-вихователі, а у висновку служби у справах дітей зазначається наявність умов для його створення;

– щодо урегулювання питання фінансового забезпечення придбання житла для ДБСТ.

На виконання цього завдання у 2013 році Мінсоцполітики було розроблено проект соціально-економічного розвитку «Створення ДБСТ для забезпечення сімейними формами виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених

¹⁰ Згідно із статтею 47 Житлового кодексу УРСР норма жилої площі в Українській РСР була встановлена в розмірі 13,65 квадратного метра на одну особу.

батьківського піклування», для реалізації якого залучаються кошти під державні гарантії. Проектом передбачалося будівництво 100 ДБСТ. Публічним акціонерним товариством «Акціонерний банк «Укргазбанк» було запропоновано схему кредитування. Водночас Мінсоцполітики не мало можливості замовити виготовлення відповідної документації для будівництва ДБСТ, оскільки кошти для її виготовлення у Державному бюджеті України на 2013 та 2014 роки не були передбачені.

Отже, Кабінетом Міністрів України, Мінсоцполітики в основному забезпечено вжиття заходів щодо реалізації наданих Рахунковою палатою рекомендацій за результатами попередніх аудитів з цього питання. Разом з тим аудит засвідчив, що окремі пропозиції Рахункової палати тривалий час перебувають у стадії виконання, а деякі пропозиції залишились нереалізованими, зокрема, щодо встановлення вимог до забезпечення житлово-побутових та відповідних санітарно-гігієнічних умов проживання дітей у ДБСТ, урегулювання питання фінансового забезпечення придбання житла для дитячих будинків сімейного типу тощо.

2. ОЦІНКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ЗА ПРИНЦИПОМ «ГРОШІ ХОДЯТЬ ЗА ДИТИНОЮ»

Конституція України (ст. 24, 52) передбачає матеріальну і моральну підтримку материнства і дитинства, а також покладений на державу обов'язок щодо утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Соціальний захист таких дітей базується на законах України від 26.04.2001 № 2402 «Про охорону дитинства» (далі – Закон № 2402) та від 13.01.2005 № 2342 «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (далі – Закон № 2342), які визначають державні гарантії щодо матеріальної допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, у ДБСТ, у ПС, а також правові, організаційні, соціальні засади та гарантії їх державної підтримки.

Глосарій термінів, що використовуються у Звіті, наведений в Додатку 1.

Держава здійснює повне забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа. Державні соціальні стандарти для таких дітей встановлюються на рівні, **не меншому за встановлений прожитковий мінімум для осіб відповідного віку.**

Положення про дитячий будинок сімейного типу та Положення про прийомну сім'ю регламентують порядок їх утворення та забезпечення належних умов для виховання в сімейному оточенні дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Мінсоцполітики доручено здійснювати координацію і методичне забезпечення функціонування ДБСТ та ПС.

Протягом 2014–2016 років оновлено законодавчу та нормативно-правову базу щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського

підкування, в тому числі дітей, влаштованих до ДБСТ та ПС, що дозволило удосконалити їх роботу.

Верховна Рада України прийняла 17.05.2016 за № 1366-VIII Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання батькам-вихователям додаткових соціальних гарантій». Прийняття закону на законодавчому рівні закріплює право за одним із батьків-вихователів, які перебувають у трудових відносинах із підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи, скористатися відпусткою для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також уточнено, що зазначеним видом відпустки може скористатися лише один із батьків-вихователів.

З 09.08.2016 набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 № 458 «Про внесення змін до Положення про дитячий будинок сімейного типу та Положення про прийомну сім'ю» (далі – Постанова № 458). Змінами передбачено забезпечення діяльності цих закладів у разі переміщення до іншої адміністративно-територіальної одиниці; недопущення одночасного застосування в ДБСТ, ПС різних форм влаштування дітей; законодавче закріплення норм щодо влаштування дітей у сім'ї за місцем первинного обліку дітей з метою посилення відповідальності громади за таких дітей тощо.

Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 23.08.2016 № 520 «Про внесення змін до пункту 8 Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» (далі – Постанова № 520).

Довідково. Порядок № 81 зі змінами визначає механізм призначення і виплати за рахунок коштів державного бюджету державної соціальної допомоги, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у ДБСТ та ПС за принципом «гроші ходять за дитиною», а також механізм здійснення видатків на сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за батьків-вихователів і прийомних батьків (далі – ЄСВ).

Слід зазначити, що ні Порядком № 81, ні іншими документами не визначені поняття, умови та складові принципу «гроші ходять за дитиною».

Порядком № 81 передбачено, що розмір **соціальної допомоги** на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, становить **два прожиткових мінімуми** для дітей відповідного віку, а розмір **грошового забезпечення** батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у ДБСТ та ПС – **35 відс. двох прожиткових мінімумів** для дітей відповідного віку на кожну дитину-вихованця та кожну прийомну дитину і не залежить від пенсії, аліментів, стипендії чи державної допомоги на дитину.

Сумарний обсяг грошового забезпечення не повинен перевищувати **п'яти прожиткових мінімумів** для працездатної особи і розподіляється між батьками-вихователями рівними частинами за їх згодою. Розмір грошового

забезпечення одному з прийомних батьків не повинен перевищувати **півтора прожиткового мінімуму** для працездатної особи.

Водночас нормативно-правова база щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, **потребує вирішення низки питань**, зокрема, щодо внесення змін до Положення про дитячий будинок сімейного типу у частині визначення загальної кількості дітей у ДБСТ (враховуючи рідних), виходячи з кількості батьків-вихователів, які надають соціальні послуги.

Довідково. ДБСТ згідно зі статтею 256⁵ Сімейного кодексу, Положення про ДБСТ – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або **окремої особи**, яка не перебуває у шлюбі, які беруть на виховання та спільне проживання не менш як п'ять дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

За оперативною інформацією служб у справах дітей Київської міської та обласних державних адміністрацій, на сьогодні в Україні функціонує **171 ДБСТ, створений однією особою, або 17,6 відс.** загальної кількості.

Як свідчать результати моніторингу Мінсоцполітики, законодавчо надане право влаштування до ДБСТ, створеного однією особою, дітей в кількості до 10 осіб створює додаткове фізичне та психологічне навантаження, що призводить до ризику неможливості або неякісного надання необхідних послуг.

Довідково. Наприклад, у 2016 році у Канівському районі Черкаській області у ДБСТ П. одна з вихованок потребувала лікування в умовах стаціонару і обов'язкової присутності матері-виховательки, оскільки дитина має інвалідність по зору. У зазначеній родині немає родичів, які б могли тимчасово замінити матір-виховательку, у зв'язку з цим виникли труднощі щодо лікування цієї дитини та виконання нею своїх обов'язків стосовно інших дітей.

Міністерством у 2016 році розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності стосовно соціального захисту дітей», яким, зокрема, передбачено внести зміни до статті 256⁵ Сімейного кодексу та встановити, що **ДБСТ створюється виключно подружжям**, яке виявило бажання прийняти у свою сім'ю для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'ять дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Наразі проект закону проходить процедуру погодження у центральних органах виконавчої влади.

Потребує додаткового вирішення питання захисту житлових та майнових прав дітей вказаної категорії. Мінсоцполітики розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження комплексного плану заходів щодо забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа». Прийняття проекту постанови сприятиме затвердженню регіональних програм із забезпечення житлом дітей та осіб цієї категорії з відповідним обсягом фінансування на їх реалізацію; позачерговому забезпеченню впорядкованим житлом дітей, які не мають житла; здійсненню контролю за своєчасною постановкою дітей на квартирлік; контролю за збереженням житла дітей, які його мають. Водночас реалізація цього плану потребуватиме додаткових видатків із місцевих бюджетів.

На розгляд Верховної Ради України внесено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа», яким передбачено забезпечення захисту житлових прав таких дітей, які є внутрішньо переміщеними особами, зарахування їх на квартирний та соціальний квартирний облік за місцем обліку.

Потребують удосконалення окремі нормативно-правові акти з питань соціального захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа через невідповідність їх вимогам інших нормативних документів, а саме Порядок № 81:

✓згідно з абзацом 2 пункту 2 Порядку № 81, якщо у ДБСТ виховується більш як 10 дітей, соціальна допомога призначається на кожну дитину-вихованця, влаштовану до 1 січня 2006 року. Разом з тим згідно з абзацом 10 статті 1 Закону № 2342 гранична кількість дітей в ДБСТ, включаючи рідних, не може перевищувати десяти осіб. Ця ж норма зафіксована у пункті 2 Положення про дитячий будинок сімейного типу.

Довідково. До 2002 року пунктом 2 Положення про ДБСТ було встановлено, що в окремих випадках за наявності сприятливих житлово-побутових умов та за бажанням батьків-вихователів у ДБСТ може виховуватись більш як 10 дітей. Як свідчить Мінсоцполітики, рішення щодо влаштування дітей в сім'ї, де вже виховується 10 дітей, приймається відповідними органами у тих випадках, коли діти перебувають у родинних відносинах між собою, є родичами батькам-вихователям або рідні діти народжувалися вже після прийняття рішення про створення таких сімей.

Аудитом встановлено, що станом на кінець 2016 року в Україні функціонувало **56** дитячих будинків сімейного типу, або **5,8** відс. їх загальної кількості, у яких виховувалося більше 10 дітей.

Крім того, норма щодо призначення соціальної допомоги на кожну дитину-вихованця, влаштовану до 1 січня 2006 року, у разі виховання у ДБСТ більш як 10 дітей, **на сьогодні є неактуальною та потребує вилучення;**

✓згідно із пунктом 16 Порядку № 81 органи Державної казначейської служби України перераховують кошти на підставі платіжних документів, підготовлених уповноваженим органом, батькам-вихователям, одному з прийомних батьків через державне підприємство поштового зв'язку або на особові рахунки батьків-вихователів, одного з прийомних батьків у банківських установах за їх вибором, а також на рахунки управлінь Пенсійного фонду України у районах, містах і районах у містах, відкриті в установах уповноваженого банку. Водночас пунктом 6 Порядку нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за деякі категорії застрахованих осіб¹¹ (далі – Порядок № 178) встановлено, що сплата єдиного внеску за осіб, зазначених у підпункті 4 пункту 1 цього

¹¹ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 178 (із змінами), який визначає механізм сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, зокрема, за батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу, прийомних батьків, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства (підпункт 4 пункту 1).

Порядку, здійснюється шляхом перерахування відповідних сум із рахунків платників на рахунки територіальних органів доходів і зборів за їх місцезнаходженням за рахунок коштів, з яких виплачується грошове забезпечення.

Пунктом 13 постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.1994 № 226 «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» (далі – Постанова № 226) передбачено, що абітурієнти з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та особи з їх числа приймаються до навчальних закладів **поза конкурсом**. Водночас така пільга, яка була визначена частиною третьої статті 44 Закону України від 01.07.2014 № 1556 «Про вищу освіту» (далі – Закон № 1556), була скасована. Отже, враховуючи відсутність законодавчо встановлених пільг щодо вступу поза конкурсом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, Постанова № 226 не приведена у відповідність із вимогами Закону № 1556 та потребує внесення змін.

Наразі все актуальнішим стає питання соціального захисту дітей, які постраждали від збройного конфлікту. За період проведення антитерористичної операції законодавчо унормовано низку важливих питань щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених дітей, зокрема дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в тому числі:

– визначено механізм організації соціального захисту дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, переміщених із тимчасово окупованої території України та територіально-адміністративних одиниць України, в яких триває антитерористична операція¹²;

– визначено механізм забезпечення діяльності прийомних сімей, ДБСТ, що перемістилися з тимчасово окупованої території України або району проведення антитерористичної операції, та виплати їм державної соціальної допомоги¹³ тощо.

У лютому 2016 року в законодавстві України введено поняття «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів»¹⁴. Разом з тим досі не визначено порядку надання дитині зазначеного статусу та відповідних дій державних органів з метою підтримки цієї категорії дітей. Мінсоцполітики розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів».

Довідково. Згідно з цим проектом право на отримання статусу має дитина, яка внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: отримала поранення, контузію, каліцтво; зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства; була викрадена або незаконно

¹² Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 № 624 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 .09.2008 № 866».

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 356.

¹⁴ Законом України від 26.01.2016 № 936-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» внесено зміни до Закону України «Про охорону дитинства».

вивезена за межі України; залучалася до участі у діях воєнізованих чи збройних формувань; незаконно утримувалася, у тому числі в полоні.

Водночас після опрацювання із заінтересованими органами Мінсоцполітики листом від 31.01.2017 звернулося до Кабінету Міністрів України щодо повернення проекту з метою його доопрацювання в частині удосконалення переліку документів, що засвідчують обставини, за яких дитина постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Впровадження ефективної політики **деінституціалізації** в Україні є одним із першочергових завдань на шляху реформи системи захисту дітей та забезпечення прав дитини. Указом Президента України від 25.08.2015 № 501 затверджено Національну стратегію у сфері прав людини, якою передбачено здійснення **поступової ліквідації інтернатних закладів**. Робочою групою¹⁵ розроблено проект Стратегії деінституціалізації (2017–2025 роки), метою якої є зміна системи інституційного догляду дитини на систему, яка забезпечує її **догляд і виховання в сімейному або наближеному до сімейного середовищі**.

Довідково. На кінець 2015 року в Україні¹⁶ функціонувало 661 інтернатний заклад усіх типів, в яких перебувало 99,9 тис. дітей, із них 9,3 тис. (9,3 відс.) мали статус дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р затверджений план дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (далі – план дій), до якого включено завдання створення умов для розвитку і виховання дітей у сім'ях або в умовах, максимально наближених до сімейних, здійснення реформування інтернатних закладів та їх поступової ліквідації.

У межах виконання плану дій, зокрема, затверджено Примірне положення про центр соціальної підтримки дітей та сімей¹⁷, яке урегулює порядок утворення та функціонування центрів соціальної підтримки дітей та сімей на районному або міському рівні шляхом реорганізації діючої мережі закладів. Це дасть змогу забезпечити право дитини на проживання в сім'ї, в територіальній громаді, насамперед – за місцем її походження.

Таким чином, **нормативно-правова база, що регулює питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною» здебільшого сформована. Проте окремі питання потребують додаткового унормування, зокрема, потребує вилучення норма абзацу 2 пункту 2 Порядку № 81 щодо призначення соціальної допомоги на кожну дитину-вихованця, влаштовану до 1 січня 2006 року; норма пункту 16 Порядку № 81 потребує приведення у відповідність із нормами чинного законодавства у частині визначення рахунків перерахування коштів на сплату єдиного соціального внеску за батьків-вихователів у прийомних**

¹⁵ Розпорядження Президента України від 25.12.2015 № 818.

¹⁶ За даними збірника «Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства» за 2015 рік.

¹⁷ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 834.

батьків. Через вилучення із Закону № 1556 пільги щодо вступу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, до вищих навчальних закладів поза конкурсом потребує приведення у відповідність із його нормами Постанови № 226.

Потребує законодавчого врегулювання питання захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа; внесення змін до Сімейного кодексу щодо унормування кількості осіб, які мають право створювати дитячий будинок сімейного типу; затвердження порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

3. ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ЗА ПРИНЦИПОМ «ГРОШІ ХОДЯТЬ ЗА ДИТИНОЮ»

Відповідно до Положення про Міністерство соціальної політики України¹⁸ Міністерство здійснює, зокрема, організаційно-методичне керівництво структурними підрозділами місцевих держадміністрацій з питань соціального захисту населення щодо організації роботи з надання соціальних послуг, в тому числі дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа; організовує і проводить роботу із соціальної підтримки та надання соціальних послуг, зокрема прийомним сім'ям та дитячим будинкам сімейного типу; координацію та методологічне забезпечення діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту таких дітей; ведення Банку даних; контроль за правильністю надання державної соціальної допомоги тощо.

Аудитом встановлено, що повноваження із формування і реалізації державної політики з питань усиновлення та захисту прав дітей, влаштування в інші форми сімейного виховання (опіка, піклування, **прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу**); розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань захисту прав дітей та здійснення заходів щодо забезпечення захисту прав, свобод та інтересів дітей тощо покладені на департамент захисту прав дітей та усиновлення у складі Міністерства (далі – Департамент)¹⁹.

Фінансово-економічним департаментом здійснювалося загальне управління бюджетними коштами шляхом визначення потреби в коштах бюджетної програми за КПКВК 2511110 та контролем за виплатою таких коштів на підставі виписок з рахунків відкритих асигнувань за узагальненими показниками загального фонду Державного бюджету України.

Слід зазначити, що система повноважень учасників процесу влаштування, супроводження та контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштованих в

¹⁸ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423.

¹⁹ Положення про департамент захисту прав дітей та усиновлення та положення про фінансово-економічний департамент затверджені наказом Мінсоцполітики від 07.08.2015 № 820.

ДБСТ та ПС, нарахування та виплати їм соціальної допомоги **складна і розгалужена, несе ризик організаційних прорахунків та потребує удосконалення**. Схема взаємодії учасників цього процесу наведена в Додатку 2.

Департаментом в межах своїх повноважень здійснюється координація та контроль за діяльністю служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з питань соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (далі – ЦСССДМ).

Аудит засвідчив, що в Україні спостерігається тенденція зменшення штатної чисельності служб у справах дітей. Станом на 01.01.2017 штатна чисельність працівників цих служб за останні три роки зменшилася на 17,5 відс. та становила 3576 осіб, тобто в середньому один працівник на 2 тис. дітей. При цьому їх укомплектованість в середньому становила 89,9 відсотка. В умовах необґрунтованого скорочення працівників службами у справах дітей існують ризики неякісного та неефективного виконання ними своїх функцій.

Довідково. Законом України від 19.01.2017 № 1824 «Про внесення зміни до статті 4 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» щодо удосконалення правового статусу служб у справах дітей» встановлено, що штатна чисельність працівників служб у справах дітей устанавлюється з розрахунку один працівник служби не більше ніж на одну тисячу дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті.

Аудит засвідчив, що у положенні про Департамент завдань щодо організації заходів соціального захисту дітей за принципом «гроші ходять за дитиною», функцій щодо координації та методичного забезпечення органів соціального захисту населення з цих питань, організації контролю за станом нарахування та виплати соціальної допомоги та грошового забезпечення **не передбачено**.

На виконання пункту 7 Порядку № 81 уповноважені органи соціального захисту населення мають подавати Мінсоцполітики щомісяця до 5 числа місяця, наступного за звітним періодом, **в устанавленому ним порядку** інформацію про призначення соціальної допомоги та грошового забезпечення чи припинення їх виплати (далі – Інформація).

Як встановлено аудитором, порядок подання цієї інформації Мінсоцполітики **не встановлено**, а форма Інформації, яку збирає та узагальнює Департамент, є **неінформативною та непоказовою**. Так, Інформацією не передбачені дані щодо виплат в розрізі ДБСТ та ПС, щодо структури Субвенції за такими видами виплат: соціальна допомога, грошове забезпечення, сума внесків на сплату ЄСВ за батьків-вихователів та прийомних батьків, поштові витрати тощо. Для цілей планування коштів Субвенції застосовуються лише дані щодо контингенту отримувачів соціальної допомоги та грошового забезпечення.

Водночас ця Інформація є **єдиним інформаційним джерелом для здійснення контролю** за станом призначення та виплати державної соціальної допомоги та грошового забезпечення, обсягів та причин їх невиконання або затримки. Відсутність розроблених інструкцій щодо заповнення форми

Інформації, механізму контролю за достовірністю та повнотою її даних призводить до надання регіональними органами помилкової, недостовірної та неповної інформації, що свідчить про неналежний контроль з боку Мінсоцполітики за наданими регіональними органами показниками, відсутність координації між підрозділами Мінсоцполітики та уповноваженими органами та не дає можливості здійснювати дієвий контроль за станом призначення і виплати державної соціальної допомоги та грошового забезпечення.

Аналізом функції Департаменту щодо **організаційно-методичного забезпечення** діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав та інтересів дітей встановлено, що в основному діяльність зводилася до надання роз'яснень на звернення окремих органів щодо застосування норм законодавства, зокрема, Порядку № 81. У 2016 році Мінсоцполітики надіслало цим органам лише одне узагальнене роз'яснення на звернення батьків-вихователів стосовно припинення виплат державної соціальної допомоги на дітей у період після закінчення ними загальноосвітніх навчальних закладів та до зарахування у відповідні вищі навчальні заклади. Слід зазначити, що роз'яснення надсилалися тільки у середині серпня 2016 року, тобто після проведення вступної кампанії, вже за фактом невиконання соціальної допомоги та грошового забезпечення, після звернень батьків-вихователів та прийомних батьків, **а не на випередження такої ситуації з метою уникнення неправомірних невиконань соціальної допомоги.**

Аудитом встановлено, що згідно з Планом роботи Департаменту на 2016 рік передбачалося проведення моніторингових візитів, однак без зазначення кількості цих заходів і термінів їх проведення. Відсутність критеріїв планування, періодичності та регіонального охоплення таких заходів впливає на рівень їх ефективності та результативності.

У 2016 році за участю Департаменту було здійснено 4 моніторингових візити, а саме в Полтавську, Харківську, Черкаську та Донецьку області, для перевірки служб у справах дітей, ЦСССМД та проведено 5 семінарів-навчання в м. Києві серед спеціалістів таких служб. Аудитом встановлено, що за результатами семінарів і моніторингових візитів, враховуючи обмеженість їх кількості та географії охоплення, Департаментом не здійснювалось узагальнення їх результатів, не розроблялись рекомендації та шляхи вирішення проблемних питань, які не доводились до служб у справах дітей облдержадміністрацій з метою їх випередження.

Слід зазначити, що Департаментом протягом 2016 року для спеціалістів уповноважених органів з питань соціального захисту населення не проведено жодного заходу стосовно координації, налагодження взаємодії цих органів та служб у справах дітей з метою удосконалення стану виплат соціальної допомоги та грошового забезпечення, забезпечення контролю за цільовим використанням батьками-вихователями і прийомними батьками коштів, що виділяються на дітей-вихованців і прийомних дітей, не розроблено

рекомендацій цим органам стосовно їх координації та взаємодії з метою дотримання вимог Порядку № 81 і забезпечення внутрішнього контролю.

Враховуючи, що Порядком № 81 контроль за цільовим використанням коштів державного бюджету, спрямованих на виплату соціальної допомоги та грошового забезпечення, покладено тільки на органи державної фінансової інспекції та уповноважені органи, Мінсоцполітики не забезпечено належної організації контролю за ефективним використання коштів Субвенції.

Отже, через відсутність у положенні про Департамент завдань щодо організації заходів соціального захисту дітей за принципом «гроші ходять за дитиною», ним не виконуються функції стосовно координації та методичного забезпечення уповноважених органів соціального захисту населення, взаємодії цих органів та служб у справах дітей з метою удосконалення соціального захисту дітей, влаштованих у дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї, та забезпечення дотримання вимог Порядку № 81.

Мінсоцполітики не забезпечено організації цілісної системи контролю за станом нарахування та виплати соціальної допомоги та грошового забезпечення. Інформація, передбачена пунктом 7 Порядку № 81, яка є єдиним джерелом для здійснення контролю за станом цих виплат, є неінформативною, непоказовою та недостовірною.

3.1. Аналіз динаміки чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплених сімейними формами виховання

За останні п'ять років чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували на первинному обліку в Україні, зменшилась з 92,9 тис. осіб до 71,2 тис. осіб, тобто на 21687 осіб, або на **23,4 відс.** – з **1,2 до 0,9 відс.** загальної чисельності дітей в Україні.

Дані щодо чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які охоплені сімейними формами влаштування, або перебували в інтернатних закладах²⁰ у 2012–2016 роках, наведені в Додатку 3.

Спостерігається поступове збільшення чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплених **сімейними формами виховання**: з **80,8 відс.** на кінець 2012 року до **91,5 відс.** від їх загальної чисельності на кінець 2016 року. Серед сімейних форм влаштування дітей переважає опіка (піклування) – від **68,1 відс.** до **72,7 відс.** чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, при цьому **збільшується і чисельність дітей, влаштованих в дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї**: від **12,7 відс.** до **18,8 відс.** таких дітей.

Порівняно з 2012 роком кількість дитячих будинків сімейного типу та чисельність дітей, влаштованих в них, збільшилась на третину, а кількість прийомних сімей та влаштованих прийомних дітей, починаючи з 2014 року,

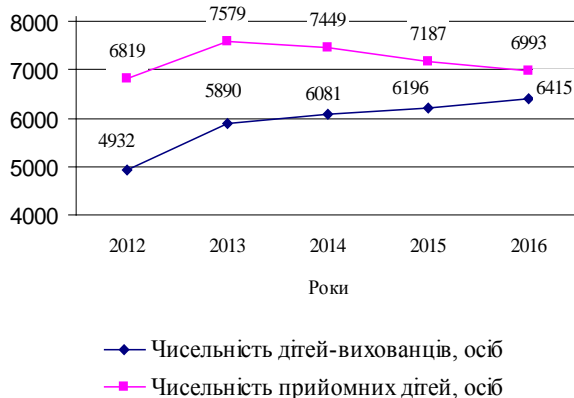
²⁰ За даними статистичного збірника Держстату «Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства».

щороку зменшувалася.

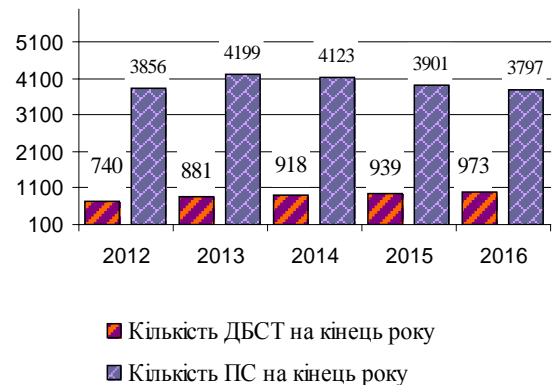
Протягом 2016 року статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, було надано **10132 особам**, з яких 835 дітей було усиновлено; 6270, або 61,9 відс. дітей влаштовано під опіку (піклування); **896 дітей, або 8,5 відс.** влаштовано у ДБСТ та ПС; 959 дітей – до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; 976 дітей – до інших закладів; 243 дітей зараховано до професійно-технічних, вищих або інших навчальних закладів.

Інформація щодо кількості ДБСТ та ПС та влаштованих в них дітей у 2012–2016 роках наведена на діаграмах 1 та 2.

Діаграма 1. Чисельність дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, влаштовані в ПС та ДБСТ у 2012-2016 роках

Діаграма 2. Кількість ПС та ДБСТ у 2012-2016 роках

У 2016 році створено **96** ДБСТ, в які влаштовано 794 дитини-вихованця, та **215** ПС, в які влаштовано 628 прийомних дітей.

Відповідно до інформації Мінсоцполітики чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перемістилися із зони АТО та тимчасово окупованої території Криму до інших адміністративно-територіальних одиниць України, становила 1702 особи. Слід зазначити, що майже 12 тисяч таких дітей продовжують проживати на непідконтрольній Україні території, тимчасово окупованій території Криму або виїхали до Росії.

Станом на 01.01.2017 в Україні зареєстровано 101 внутрішньо переміщені ДБСТ та ПС, в яких влаштовано 287 дітей. Усі сім'ї отримують державну соціальну допомогу та грошове забезпечення, соціальний супровід та підтримку, відповідно до законодавства.

Довідково. За інформацією Мінсоцполітики, до адміністративних територій України з АР Крим, м. Севастополя переїхали 5 ДБСТ та ПС (21 дитина), з непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей – 96 ДБСТ та ПС (266 дітей). Разом з тим на непідконтрольній території Донецької та Луганської областей залишаються 209 ДБСТ та

ПС (483 дитини). До Російської Федерації, АР Крим, Республіки Білорусь із Донецької, Луганської областей виїхало 30 ДБСТ та ПС, в яких виховувалося 85 дітей²¹.

Таким чином, діюча в Україні система державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, позитивно впливає на створення умов для реалізації права таких дітей на виховання в сім'ї. Враховуючи щорічне зменшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, рівень охоплення сімейними формами виховання має тенденцію зростання з 80,8 відс. у 2012 році до 91,5 відс. загальної чисельності таких дітей на кінець 2016 року, що є позитивним показником діяльності Мінсоцполітики та місцевих органів виконавчої влади. Як і в минулі роки, серед дітей, охоплених сімейними формами влаштування, переважна більшість знаходиться під опікою (піклуванням): станом на кінець 2016 року – 51,7 тис. дітей, або 72,7 відс., при цьому в ПС та ДБСТ виховувались 13,4 тис. дітей, або 18,8 відс, що у 3,9 раза менше. За останні п'ять років відсоток дітей, влаштованих до ДБСТ та ПС, збільшився з 12,7 відс. до 18,8 відс., однак при цьому він все ще залишається низьким.

3.2. Оцінка стану функціонування ЄІАС «Діти»

Наказом Мінсоцполітики від 28.12.2015 № 1256 затверджено Порядок ведення банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів (далі – Порядок № 1256)²².

Порядком № 1256 визначається механізм накопичення, зберігання, обліку, пошуку та використання у Банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, кандидатів до них тощо.

Банк даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів ведеться в ЄІАС «Діти». В системі Мінсоцполітики ЄІАС «Діти» функціонує починаючи з листопада 2011 року.

Довідково. ЄІАС «Діти» створена відповідно до угоди між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту та ЗАТ «Софтлайн» від 04.07.2006 року вартістю 9369,7 тис. грн, згідно з якою розроблено проект та проведено впровадження системи, здійснено передачу ліцензій на право користування, постачання обладнання для центрального та регіонального рівнів. У 2007 році відбувся перший пілотний запуск системи в межах України в усіх службах у справах дітей, у 2008 році розроблено програмне забезпечення захисту інформації в ЄІАС «Діти» та промисловий зразок системи. В

²¹ Мінсоцполітики не володіє повністю достовірною інформацією, оскільки органи державної влади та органи місцевого самоврядування тимчасово не здійснюють свої повноваження на непідконтрольній території.

²² Згідно з наказом Мінсоцполітики від 28.12.2015 № 1256 втратив чинність наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 18.11.2008 № 4580.

подальшому ЄІАС «Діти» інстальюється в 781 службі у справах дітей. Інформація вноситься з 2009 року.

Удосконалення законодавства потребувало внесення змін і до ЄІАС «Діти». Загальна сума видатків, передбачених у 2006, 2008–2010 та 2014–2016 роках на удосконалення ЄІАС «Діти» становила **14036,7** тис. гривень.

Аудитом встановлено, що ЄІАС «Діти» функціонує тільки в операційній системі Windows XP, однак глобальне удосконалення ЄІАС, як комп'ютерної програми, є недоцільним, оскільки: по-перше, операційна система Windows XP Professional SP2 знята з виробництва; по-друге, в службах у справах дітей залишається обмежена кількість комп'ютерної техніки, яка задовольняє встановлені технічні параметри для функціонування зазначеного продукту. Отже, обґрунтованою є потреба в **новому програмному продукті**, який може використовуватись на комп'ютерах з встановленими операційними системами – Windows 7/8/10.

Однією з передумов удосконалення системи соціального захисту дітей є створення єдиної технології збору, накопичення, зберігання, обліку, пошуку та використання даних щодо дітей як **частини цілісної державної системи електронного урядування**. Мінсоцполітики розроблено проект Закону України «Про Національний банк даних про дітей та сім'ї з дітьми», що з листопада 2016 року проходить процедуру візування структурними підрозділами Мінсоцполітики. Відповідно до Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393, строк внесення проекту закону на розгляд Кабінету Міністрів України – кінець 2019 року.

Прийняття законопроекту та його виконання забезпечить, зокрема, створення і використання єдиного державного автоматизованого банку даних про дітей та сім'ї з дітьми, які одержують різні види соціальної допомоги або потребують її, як частини єдиної інформаційно-аналітичної системи соціального захисту населення; контроль за своєчасним і належним їх наданням, прозорість процесів усиновлення та влаштування соціально вразливих категорій дітей у сімейні форми виховання тощо.

Власником та розпорядником Банку даних є **Мінсоцполітики**.

ЄІАС «Діти» діє в системі online та до липня 2016 року обслуговувалась єдиним центральним сервером, розташованим за адресою: м. Київ, вул. Десятинна, 14. Через необхідність переміщення телекомунікаційних ресурсів за новою адресою Мінсоцполітики видано наказ від 07.08.2015 за № 829 «Про переміщення департаменту захисту прав дітей та усиновлення» (далі – Наказ № 829), яким, зокрема, передбачалось до **01.06.2016** створення Комплексної системи захисту інформації ЄІАС «Діти» (далі – КСЗІ) за адресою: м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10. Однак цей наказ практично не виконувався. Тільки станом на 24.06.2016 здійснено переміщення сервера та 20.07.2016 – його запуск за адресою: м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10. Як наслідок, сервер, що забезпечує вхід користувачів центрального рівня в базу даних ЄІАС «Діти», у період з 20.07.2016 по 18.08.2016 був непрацездатним.

Крім того, з 20.06.2016 було відключено і лише з 18.07.2016 відновлено функціонування сервера, на якому працюють користувачі регіонального/районного рівнів. У той же час скасування їх прав доступу до бази даних та підключення нових працівників на центральному рівні до 18.08.2016 не здійснювалось.

З метою проведення додаткової державної експертизи КСЗІ АС класу «3» ЄІАС «Діти» Мінсоцполітики було укладено з ТОВ «Системи криптографічного захисту» «Криптософт» договір від 29.07.2016 № 23/26 (далі – Договір № 23/26) на загальну суму **70 тис. гривень**. Водночас у кінці листопада 2016 року, за місяць до дати закінчення робіт, товариство розірвало Договір № 23/26 в односторонньому порядку²³ через виявлені суттєві недоліки, зокрема, відсутність повного комплексу проектної та експлуатаційної документації на спеціалізоване програмне забезпечення ЄІАС «Діти».

Таким чином, через відсутність контролю з боку Мінсоцполітики, неузгодженість дій відповідальних структурних підрозділів Договір № 23/26 було розірвано, касові видатки за цим договором Мінсоцполітики не здійснювались, залишки невикористаних відкритих асигнувань у сумі 70 тис. грн повернено наприкінці року до державного бюджету. Питання створення Мінсоцполітики КСЗІ ЄІАС «Діти» залишилось невирішеним.

Згідно з інформацією Мінсоцполітики, до річного плану закупівель на 2017 рік включено закупівлю послуг з проведення додаткової державної експертизи КСЗІ АС класу «3» ЄІАС «Діти» очікуваною вартістю 70 тис. грн, із застосуванням електронної системи PROZORRO.

Аудитом встановлено, що **термін дії атестату відповідності** ЄІАС «Діти», зареєстрованого в Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України 01.07.2011 за № 4663, **закінчився 01.07.2016**. Отже, Департамент повинен був з 02.07.2016 зупинити обробку інформації в ЄІАС «Діти». Однак обробка інформації в системі Департаментом була розпочата на виконання окремого доручення заступника Міністра – керівника апарату Іванкевича В. В. від **27.07.2016** і, за інформацією Мінсоцполітики, на момент проведення аудиту введення даних до ЄІАС «Діти» **здійснюється на усіх рівнях**.

Слід зазначити, що обчислювальна система ЄІАС являє собою розподілену обчислювальну мережу, до складу якої входять такі складові, як локальні обчислювальні мережі вузла центрального рівня та вузлів регіонального та районного рівнів. За даними Мінсоцполітики, станом на 30.01.2017 в ЄІАС «Діти» зареєстровано 2125 користувачів.

Аудитом встановлено, що в порушення вимог статей 13, 14 Закону № 2342 Банк даних службами у справах дітей **Хмельницької області не вівся** з 2012 року, тобто **майже 5 років**. На цьому порушенні неодноразово наголошувала Рахункова палата. Основною причиною невнесення інформації в ЄІАС «Діти» було незабезпечення створення її комплексної системи захисту

²³ Лист ТОВ «СКЗ «Криптософт» від 30.11.2016 № 220.

інформації. Відсутність даних Хмельницької області в системі призводить до **викривлення узагальненої в ЄІАС «Діти» інформації в цілому по Україні**, робить її неповною, недостовірною, не придатною до користування та такою, що не відповідає даним Держстату з відповідних показників.

Відповідно до процедури введення вузлів регіонального/районного рівня ЄІАС «Діти» із засобами КСЗІ в промислову експлуатацію, яка наведена в Експертному висновку про відповідність КСЗІ ЄІАС «Діти», що є невід'ємним додатком до атестату відповідності, введення ЄІАС в промислову експлуатацію здійснюється на підставі актів завершення робіт зі створення комплексної системи захисту інформації.

Мінсоцполітики протягом 2012–2013 років проводило перевірки створення КСЗІ регіональних/районних вузлів ЄІАС «Діти» у 12 областях, за результатами яких Службою захисту інформації центрального рівня погоджено 199 актів завершення робіт зі створення КСЗІ ЄІАС «Діти» та підготовлено проект наказу Мінсоцполітики щодо введення в промислову експлуатацію ЄІАС з КСЗІ в регіонах. Але ці акти, затвердження яких передбачено вищезазначеною процедурою, Міністерством затверджені не були. Наказом Мінсоцполітики від 02.10.2015 введено в промислову експлуатацію із засобами комплексної системи захисту інформації ЄІАС «Діти» тільки 5 служб у справах дітей Вінницької області.

Враховуючи той факт, що термін дії атестата відповідності закінчився 01.07.2016 та постала необхідність у проходженні повторної Державної експертизи з послідуочим введенням вузлів служб у справах дітей в промислову експлуатацію, питання введення в промислову експлуатацію регіональних вузлів ЄІАС «Діти» Мінсоцполітики на сьогодні є неактуальним та залишається невирішеним.

Таким чином, у зв'язку з відсутністю контролю з боку керівництва Мінсоцполітики щодо забезпечення до 01.06.2016 створення КСЗІ ЄІАС «Діти», допущенням розірвання договору на її створення від 29.07.2016, в умовах закінчення 01.07.2016 терміну дії атестата відповідності введення до ЄІАС «Діти» інформації, що є власністю держави та потребує захисту, і інформації з обмеженим доступом на усіх рівнях з 02.07.2016 здійснюється за відсутності КСЗІ та атестату відповідності, що є порушенням вимог статті 8 Закону України від 05.07.1994 № 80/94 «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (далі – Закон № 80/94), пункту 4 Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 № 373, що створює реальні ризики порушення її конфіденційності, цілісності та доступності.

Мінсоцполітики належним чином не забезпечено координації робіт, пов'язаних із введенням вузлів регіонального та районного рівнів ЄІАС «Діти» в промислову експлуатацію. Внаслідок відсутності наказу про введення в промислову експлуатацію вузлів регіонального/районного

рівня ЄІАС «Діти» атестат відповідності у період з 01.07.2011 до 01.07.2016 на них не поширювався, обробка органами з захисту прав дітей інформації в ЄІАС «Діти» здійснюється в порушення вимог статті 8 Закону № 80/94.

4. ОЦІНКА СТАНУ ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБВЕНЦІЇ ЗА КПКВК 2511110

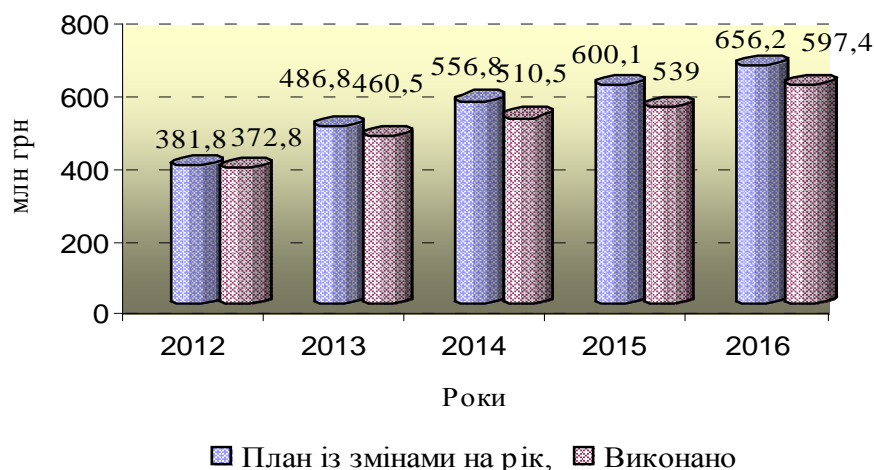
Відповідно до пункту 4 (підпункт «б») частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України до видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, належать видатки на державні програми соціального захисту, зокрема, **на виплату державної соціальної допомоги, грошового забезпечення у ДБСТ та ПС за принципом «гроші ходять за дитиною».**

З 2011 року **Мінсоцполітики** щорічно законами про державний бюджет затверджуються загальнодержавні видатки за КПКВК 2511110 «Субвенція з державного бюджету на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у ДБСТ та ПС за принципом «гроші ходять за дитиною».

Як видно на діаграмі, обсяги Субвенції, затверджені зі змінами за останні п'ять років, збільшилися з **381,8 млн грн** у 2012 році до **656,2 млн грн** у 2016 році, тобто у 1,7 раза, виконання загального фонду державного бюджету за КПКВК 2511110 – з **372,8 млн грн** у 2012 році до **597,4 млн грн** у 2016 році, або у 1,6 раза.

Динаміка виконання загального фонду державного бюджету за КПКВК 2511110 у **2012–2016 роках** наведена на діаграмі 3.

Діаграма 3. Динаміка виконання загального фонду державного бюджету за видатками у 2012–2016 роках за КПКВК 2511110

Відповідно до пункту 13 Постанови № 81 кошти державного бюджету, передбачені для виплати соціальної допомоги, грошового забезпечення та

сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за батьків-вихователів і прийомних батьків, перераховуються в установленому порядку як субвенція до бюджету АР Крим, обласних бюджетів і бюджетів м. Києва та Севастополя. Схема проходження коштів Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за принципом «гроші ходять за дитиною» наведена в Додатку 4.

Слід зазначити, що механізм проходження коштів Субвенції до одержувачів соціальної допомоги та грошового забезпечення є **складним та громіздким** і не дає Мінсоцполітики можливості забезпечити належну організацію планування та використання Субвенції розпорядниками коштів місцевих бюджетів, взяття ними бюджетних зобов'язань.

Частиною 8 статті 75 Бюджетного кодексу України передбачено, що розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів здійснюються відповідно до методики їх визначення. Аудитом встановлено, що методики визначення потреби у коштах Субвенції для забезпечення досліджуваних виплат Мінфіном у 2016 році не затверджено.

Мінсоцполітики листом від 20.08.2015 направило Мінфіну бюджетний запит з відповідними розрахунками потреби у видатках на 2016 рік за КПКВК 2511110. Аудитом встановлено, що Мінсоцполітики самостійно здійснило розрахунок потреби, врахувавши дані регіонів тільки в частині кількості ДБСТ та ПС, прогнозного їх створення та контингенту дітей в них, на підставі доведеного Мінфіном розміру прогнозного прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку на відповідний період 2016 року. При визначенні потреби Мінсоцполітики **не враховував** здійснені регіональними органами розрахунки у зв'язку з тим, що вони здійснювались на підставі поточного на той період розміру прожиткового мінімуму, а також через наявність значної кількості арифметичних та інших помилок.

Слід зазначити, що Мінсоцполітики не було встановлено єдиного підходу до визначення регіонами потреби, що призвело до різних механізмів її розрахунку регіональними органами. Так, потреба у коштах Субвенції у 2016 році, розрахована відповідними органами обласних, Київської міської державних адміністрацій становила 620327,2 тис. грн, при цьому, наприклад, під час розрахунку потреби Волинська область безпідставно збільшила потребу вдвічі (з 15533,9 тис. грн до 29934,6 тис. грн), а Миколаївська область урахувала індекс споживчих цін до попереднього року (21,7 відсотка).

Згідно з бюджетним запитом за КПКВК 2511110 на 2016 рік потреба, яка обрахована Мінсоцполітики, становила **705981,3** тис. грн, що перевищувало потребу, визначену регіональними органами, на 85654,2 тис. грн, або на 12,1 відсотка. У бюджетному запиті Мінсоцполітики зазначав, що у 2016 році необхідна менша сума коштів, ніж та, що доведена Мінфіном. Різницю між визначеною ним потребою та доведеним граничним обсягом (769358,1 тис. грн) в обсязі **63376,8 тис. грн** Мінфін залишив у нерозподілених видатках для населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Основною метою бюджетної програми визначено забезпечення соціального та правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у ДБСТ та ПС.

Законом України від 25.12.2015 № 928 «Про Державний бюджет України на 2016 рік» (далі – Закон № 928) Мінсоцполітики затверджені видатки за КПКВК 2511110 у сумі **769358,1 тис. гривень**. У додатку № 7 до Закону № 928 субвенція на виплату державної соціальної допомоги, грошового забезпечення розподілена у розрізі обласних, міських (міст Києва і Севастополя) бюджетів у сумі **705981,3 тис. гривень**.

У ході аудиту встановлено, що у 2016 році за КПКВК 2511110 перший розподіл виділених бюджетних асигнувань здійснено 11.01.2016, в подальшому розподіл виділених бюджетних асигнувань здійснювався два рази на місяць: 7–9 числа та 17–19 числа кожного місяця.

Протягом 2016 року обсяги Субвенції неодноразово зазнавали змін.

➤ Законом України від 19.05.2016 № 1660-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» (далі – Закон № 1660) обсяг бюджетних призначень за КПКВК 2511110 **збільшено до 769543,4 тис. грн**, при цьому **185,3 тис. грн** передбачалось для збільшення резерву та розподілено на грудень 2016 року.

Враховуючи, що згідно з прогнозними показниками обласних, Київської міської державних адміністрацій до кінця 2016 року за КПКВК 2511110 мала утвориться економія коштів у сумі 51619,3 тис. грн, а разом з нерозподіленими видатками для населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, – 115181,4 тис. грн, Мінсоцполітики в серпні 2016 року звернулось з проханням до Мінфіну про підтримку пропозиції щодо зменшення видатків за КПКВК 2511110 на суму 38599,5 тис. грн, перерозподіливши видатки на виконання Закону України «Про державну службу» в частині оплати праці працівників державних органів та внесення змін до закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік».

➤ Законом України від **06.10.2016** № 1384 «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» (далі – Закон № 1384) бюджетні призначення за КПКВК 2511110 **зменшені на суму 14015,4 тис. гривень**.

➤ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від **09.11.2016** № 816–р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству соціальної політики на 2016 рік» (далі – Розпорядження № 816–р) здійснено перерозподіл видатків державного бюджету, зокрема, шляхом **зменшення** обсягу видатків споживання за програмою КПКВК 2511110 на суму **63562,1 тис. грн** (нерозподілений резерв).

➤ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 942–р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству соціальної політики на 2016 рік» (далі – Розпорядження № 942–р) здійснено перерозподіл видатків державного бюджету, зокрема шляхом

зменшення обсягу видатків споживання за програмою КПКВК 2511110 на суму **35791,2 тис. грн**, згідно із додатком за адміністративно-територіальними одиницями, та перерозподілено на бюджетну програму за КПКВК 2511120.

Отже, загалом з урахуванням внесених змін загальний обсяг бюджетних призначень за КПКВК 2511110 на 2016 рік становив **656174,7 тис. грн**, тобто обсяги Субвенції за КПКВК 2511110 для регіонів **зменшено на 49806,6 тис. грн**, або на **7,5 відс.**, а в цілому, із урахуванням нерозподіленого резерву, – на **113183,4 тис. грн**, або на **14,7 відсотків**.

Інформація щодо внесених до Субвенції змін та її розподіл між адміністративними одиницями відповідно до Законів № 1660 і № 1384 та згідно з Розпорядженнями № 816–р та № 942–р наведена в Додатку 5.

За даними Казначейства протягом 2016 року уповноваженими органами всього було взято зобов'язань на суму **597556,8 тис. грн (91,1 відс.** запланованих зі змінами призначень), які було профінансовано в повному обсязі. Таким чином, незважаючи на здійснені перерозподіли коштів Субвенції, залишок неосвоєних уповноваженими органами регіонів коштів Субвенції на кінець 2016 року становив **58618,2 тис. грн**, які наприкінці 2016 року було **повернено до державного бюджету**.

Найбільше відхилення фактичних видатків від розпису становило у Київській – 10349,2 тис. грн, Дніпропетровській – 9980,2 тис. грн, Вінницькій областях – 6836,7 тис. гривень.

Аудитом встановлено, що **економія Субвенції** утворилась через непідтвердження регіональними органами запланованої прогнозної кількості функціонуючих у 2016 році ДБСТ та ПС, а також чисельності дітей, влаштованих в них. Так, прогнозні показники регіональних органів, які були враховані Мінсоцполітики при визначенні потреби, щодо кількості функціонуючих на кінець року ДБСТ та ПС фактично завищені на 1135 од., або на **23,8 відс.**, в них дітей – на 1930 осіб, або на **14,4 відсотка**.

Касові видатки місцевих бюджетів за 2016 рік становили **597429,1 тис. грн**, а невикористані кошти в сумі **127,7 тис. грн** були повернені до державного бюджету, з них найбільші суми у Закарпатській (52,9 тис. грн), Одеській (23,6 тис. грн), та Полтавській (14,9 тис. грн) областях.

У ході аудиту встановлено, що Мінсоцполітики не володіє інформацією щодо **структури Субвенції**, а саме касових видатків в розрізі видатків на ДБСТ та ПС, на виплату державної соціальної допомоги дітям, грошового забезпечення батькам-вихователям та прийомним батькам, на виплату ЄСВ та послуги поштового зв'язку, що негативно впливає на стан планування цих видатків, враховуючи, що планування обсягів Субвенції здійснюється безпосередньо за такими параметрами. Ця інформація на запит контрольної групи надана обласними, Київською міською державними адміністраціями.

Аудитом встановлено значне перевищення фактичних видатків по всіх видах виплат, порівняно з розрахованою потребою у коштах Субвенції.

Так, касові видатки за 2016 рік на виплати у **дитячих будинках сімейного типу** становили **282949,8 тис. грн**, що на 33760,7 тис. грн, або на

10,7 відс. менше від потреби, яка була розрахована Мінсоцполітики. У складі цих коштів сума державної соціальної допомоги становила 196747,8 тис. грн, що на 19051,6 тис. грн (**8,8 відс.**) менше потреби; сума грошового забезпечення – 73720,2 тис. грн, що на 4824,5 тис. грн (**6,1 відс.**) менше; видатки на ЄСВ – 12456 тис. грн, що на 5318,8 тис. грн (**29,9 відс.**) менше; видатки на оплату послуг поштового зв'язку – 28,8 тис. грн, що на 4563 тис. грн (**в 159,4 раза**) менше потреби.

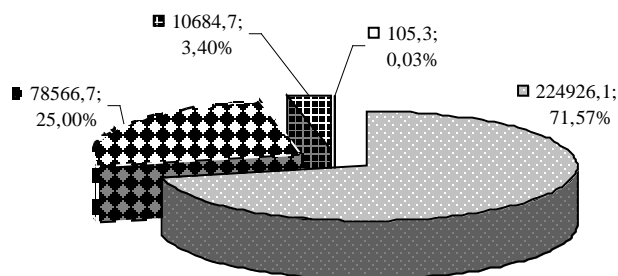
Касові видатки на виплати у **прийомних сім'ях** становили **314282,8 тис. грн**, що на 74987,8 тис. грн (**19,3 відс.**) менше потреби, яка була розрахована Мінсоцполітики: при цьому сума державної соціальної допомоги – 224926,1 тис. грн, що на 51309,9 тис. грн (**18,6 відс.**); сума грошового забезпечення – 78566,7 тис. грн, що на 16210 тис. грн (**17,1 відс.**); видатки на ЄСВ – 10684,7 тис. грн, що на 1903 тис. грн (**15,1 відс.**) менше; видатки на оплату послуг поштового зв'язку – 105,3 тис. грн, що на 5564,9 тис. грн (**у 53,8 раза**) менше від потреби.

Отже, порівняно з обрахованою Мінсоцполітики потребою значно завищені видатки на виплати у прийомних сім'ях (на 19,3 відс.), дитячих будинках сімейного типу (на 10,7 відс.), виплату ЄСВ, а фактичні видатки на оплату послуг поштового зв'язку завищені на **10,1 млн грн**, або у **76,5 раза**.

В загальній структурі касових видатків за КПКВК 2511110 у 2016 році левову частину становили видатки на виплати державної соціальної допомоги дітям, влаштованим у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, а саме 71,6 відс. та 69,5 відс., та грошового забезпечення прийомним батькам та батькам-вихователям – 25 відс. та 26,1 відс. відповідно. Видатки на сплату ЄСВ становили 3,4 відс. та 4,4 відс., послуги поштового зв'язку – 0,03 відс. та 0,01 відс., відповідно, загального обсягу касових видатків.

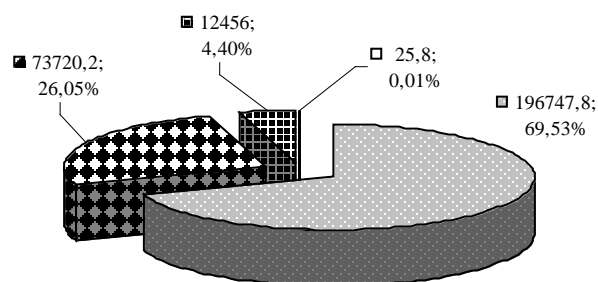
Структури касових видатків у 2016 році за КПКВК 2511110 для здійснення виплат у ПС та ДБСТ наведені на діаграмах 3 та 4.

Діаграма 3. Структура касових видатків на виплату допомоги за 2016 рік у ПС

- Сума державної соціальної допомоги на дітей, тис.грн.
- Сума грошового забезпечення прийомних батьків, тис.грн.

Діаграма 4. Структура касових видатків на виплату грошового забезпечення за 2016 рік у ДБСТ

- Єдиний соціальний внесок, тис.грн.
- Видатки на оплату послуг поштового зв'язку, банківських послуг, тис.грн.

Аналізом результативних показників виконання бюджетної програми у 2016 році, наведених у бюджетному запиті за КПКВК 2511110, встановлено суттєве їх невиконання, а саме: **«затрат»** – через значне перевищення регіональними органами прогнозних показників щодо кількості ДБСТ та ПС і влаштування в них дітей, обсяг коштів Субвенції, спрямований на виплату державної соціальної допомоги, грошового забезпечення становив 597556,8 тис. грн, або лише **77,7 відс.** запланованих (769358,1 тис. грн); **«продукту»** – кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які фактично виховувалися у ДБСТ та ПС на кінець 2016 року становила 13408 дітей, або **87,4 відс.** запланованих (15338 осіб); **«ефективності»** – середні витрати на утримання однієї дитини-сироти, дитини позбавленої батьківського піклування, у ДБСТ та ПС протягом року, за розрахунками, становила 44,6 тис. грн, або **88,8 відс.** обрахованих в бюджетному запиті виплат (50,2 тис. гривень).

Аудитом встановлено, що внутрішній аудит оцінки ефективності планування та виконання бюджетної програми за КПКВК 2511110 протягом 2015–2016 років не здійснювався.

Таким чином, **необґрунтоване істотне завищення регіональними органами у 2016 році прогнозних показників контингенту одержувачів спричинило їх невиконання. Як наслідок, протягом жовтня-листопада 2016 року обсяг Субвенції було зменшено на 113368,7 тис. грн, або на 14,7 відс. затвердженого державним бюджетом на 2016 рік в редакції Закону № 1660, з них передбачені регіонам кошти Субвенції зменшено на загальну суму 49806,6 тис. грн, які перерозподілено на інші бюджетні програми, та повернено нерозподілений резерв у сумі 63562,1 тис. гривень.**

Незважаючи на здійснені операції, нерозподілений Мінсоцполітики залишок коштів Субвенції, який утворився внаслідок непідтвердження їх бюджетними зобов'язаннями уповноважених органів, становив 58617,9 тис. грн, який наприкінці 2016 року було повернено до державного бюджету, що є неефективним управлінням бюджетними коштами головним розпорядником та розпорядниками коштів місцевих бюджетів.

Найбільше відхилення фактичних видатків від затверджених зі змінами зафіксовано у Київській (10349,2 тис. грн), Дніпропетровській (9980,2 тис. грн) та Вінницькій (6836,7 тис. грн) областях.

5. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЇ НА ВИПЛАТУ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ТА ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Аудитами, проведеними на об'єктах контролю, виявлено низку проблем і недоліків в плануванні та організації виконання бюджетної програми за КПКВК 2511110.

➤Через необґрунтоване завищення регіональними органами кількості одержувачів соціальної допомоги та грошового забезпечення затверджені у державному бюджеті обсяги Субвенції **перевищували її фактичну потребу і**

не були підтверджені бюджетними зобов'язаннями. Як наслідок, обсяги Субвенції потребували зменшення та залишились у 2016 році невикористаними, що свідчить про **неефективне планування і управління коштами Субвенції**, відволікання фінансових ресурсів з бюджету на цю мету:

– обсяг Субвенції, передбачений у державному бюджеті Київській області, який перевищував фактичну потребу та залишився невикористаним, становив **10349,2** тис. грн, або **25,3 відс.**; у Харківській області – **460,1** тис. грн, а враховуючи зменшення планового обсягу Субвенції у кінці 2016 року, загалом перевищення становило **9548,1** тис. грн; у Львівській області – **2084,2** тис. грн, та із урахуванням зменшення – **6374,9 тис. грн**, у Закарпатській області – **676,8** тис. грн., із врахуванням зменшення – **4224 тис. грн**; у Хмельницькій області – **837,6** тис. грн, урахуваючи зменшення планового обсягу перевищення фактичної потреби над затвердженою становило **2250,7** тис. гривень.

➤ У порушення вимог пункту 29 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228, у кошторисі УСЗН Кам'янець-Подільської райдержадміністрації Хмельницької області на суму **1966,2** тис. грн; кошторисах 37 розпорядників Київській області на загальну суму **2840,7 тис. грн** затверджено видатки на 2016 рік, які не підтверджено відповідними розрахунками та економічними обґрунтуваннями, що відповідно до пункту 16 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України є **порушенням бюджетного законодавства**.

➤ У порушення вимог абзацу 2 пункту 8.1.8 Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407, Головним управлінням Державної казначейської служби України у Львівській області перераховано кошти Субвенції без подання відповідних платіжних доручень уповноваженим органом (департамент соціального захисту населення Львівської облдержадміністрації) в сумі **17032,3 тис. гривень**.

Довідково. Умовами договору про здійснення розрахунково-касового обслуговування від 05.01.2015 № 100, укладеного Департаментом із ГУДКСУ у Львівській області, не врегульовано (не передбачено) питання щодо складання платіжних документів на перерахування сум міжбюджетних трансфертів на рахунки для обліку надходжень місцевих бюджетів безпосередньо Головним управлінням Казначейства.

Відсутність взаємодії уповноважених органів та служб у справах дітей, несвоєчасне подання службами у справах дітей документів для призначення соціальної допомоги або подання неповних пакетів документів для її призначення, відсутність контролю з боку уповноважених органів призводило до **незабезпечення своєчасного отримання одержувачами соціальної допомоги на дітей, нарахування зайвих виплат** або до її **недоотримання**.

➤ В порушення вимог пункту 11 Порядку № 81 у 2016 році аудитом встановлені факти незабезпечення уповноваженими органами Закарпатської, Київської, Харківської та Хмельницької областей перерахування соціальної допомоги та грошового забезпечення до 20 числа місяця на загальну суму

2786,1 тис. грн, зокрема, у Закарпатській області в 48 випадках із затримкою перераховано соціальну допомогу та грошове забезпечення одержувачам на загальну суму **2321,9 тис. грн**; у Київській області²⁴ – на **275,9 тис. грн**, у Хмельницькій області – на загальну суму **188,3 тис. гривень**²⁵.

У Харківській області у 2016 році в середньому 38 дітей щомісячно своєчасно не отримували соціальну допомогу через подання службами у справах дітей до УПСЗН неповних пакетів документів для її призначення.

➤ В порушення вимог абзацу 2 пункту 8 Порядку № 81 за відсутності належного контролю з боку департаменту соціального захисту населення Хмельницької облдержадміністрації, УСЗН Кам'янець-Подільської райдержадміністрації ДБСТ М'ялковської В.В. на вихованку П.О.О. за період з 07.02.2013 по 01.01.2017 **недоотримано державної допомоги** в загальній сумі **45,3 тис. грн** (за 2013 рік – 9,0 тис. грн, 2014 рік – 11,3 тис. грн, 2015 рік – 11,5 тис. грн та за 2016 рік – 13,5 тис. грн) через безпідставне зменшення соціальної допомоги на суму отриманої нею державної соціальної допомоги, як дитині-інваліду.

➤ В порушення вимог абзацу 3 пункту 8 Порядку № 81 через відсутність взаємодії органів соціального захисту населення та служб у справах дітей, контролю за своєчасним повідомленням батьками щодо одержання дітьми пенсій, аліментів, стипендії чи іншої державної допомоги, в окремих випадках у 2016 році суми нарахування соціальної допомоги на дітей не зменшувались на їх розмір, наприклад:

– несвоєчасне подання прийомними батьками Лалак Г.В. до УСЗН Кам'янець-Подільської райдержадміністрації Хмельницької області заяви про вступ дитини до вищого навчального закладу денної форми навчання на повне державне утримання призвело до зайвого нарахування коштів за період з 01.09.2016 по 01.01.2017 в загальній сумі **7,8 тис. грн**, станом на 07.02.2017 залишок боргу становив 3,5 тис. гривень;

– через несвоєчасне повідомлення батьками-вихователями про одержання дітьми пенсії в УСЗН Сокальської райдержадміністрації Львівської області встановлено переплату соціальної допомоги за трьома справами на суму **12,8 тис. грн**;

– через несвоєчасне звернення матері-вихователя Заручинської З.К., яка мала на вихованні трьох студентів денної форми навчання, із заявою про перерахунок державної соціальної допомоги до УСЗН Броварської міськради Київської області станом на 01.10.2016 виникла переплата у сумі **19,6 тис грн**, з якої станом на 01.01.2017 ще не погашено 14,4 тис грн; несвоєчасне врахування стипендії на дитину та факту виведення із ДБСТ Ярової Н.В. двох дітей призвело до переплати у сумі **8,7 тис. грн**; допущена переплата соціальної допомоги по ДБСТ Грановської О.О. у сумі **20,3 тис. грн**, що виникла у зв'язку

²⁴У січні 2016 року у Броварському районі на суму 222,3 тис. грн та у м. Фастів – на 52,3 тис. грн, у березні 2016 року у Переяслав-Хмельницькому районі – на 1,3 тис. гривень.

²⁵У Кам'янець-Подільському районі у сумі 32,8 тис. грн, Теофіпольському – 0,2 тис. грн, Ізяславському – 70 тис. грн, Віньковецькому – 60,4 тис. грн та містах Славути і Кам'янець-Подільський – у сумі 20,8 тис. грн та 4,1 тис. грн відповідно.

з нарахуванням соціальної допомоги на Б.Р.І., який з 2014 року був студентом денної форми навчання;

– через несвоєчасне повідомлення прийомними батьками у Закарпатській області про отримання додаткових доходів у вигляді стипендії сума переоплати становила **38,9 тис. грн**, зокрема, два випадки в УПСЗН Рахівської райдержадміністрації на суму 10,9 тис. грн (станом на 01.01.2017 залишок боргу 1,7 тис. грн); в УПСЗН Ужгородської райдержадміністрації – на суму 28 тис. грн, залишок боргу – 9,6 тис. гривень.

Протилежна ситуація встановлена в УСЗН Жовківської райдержадміністрації Львівської області, а саме упереджено зайве стягнення коштів з прийомної сім'ї у сумі **26,6 тис. грн**, що уповноважений орган безпідставно вважав переоплатою.

➤В порушення вимог пункту 6 Порядку № 81 УСЗН Кам'янець-Подільської райдержадміністрації Хмельницької області, після втрати прийомними дітьми статусу дітей-сиріт, прийомним батькам Мельник Т.М. та Мельник М.А. за період з 20.10.2015 по 01.11.2015 зайво виплачено державної допомоги на дітей у сумі 2,0 тис. грн та грошового забезпечення – 0,7 тис. гривень. Під час проведення аудиту зайво виплачені суми допомоги та грошового забезпечення в загальній сумі 2,7 тис. грн в повному обсязі повернені на рахунок управління.

➤В порушення вимог пункту 9 Порядку № 81 за відсутності контролю з боку посадових осіб УСЗН Броварської міськради, при зміні статусу ДБСТ Ярової Н.В. на ПС, їй з січня 2016 по 19.04.2016 (переведення знову у статус ДБСТ) управлінням нараховувалось грошове забезпечення у розмірі 35 відс. двох прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку на кожну дитину-вихованця та кожну прийомну дитину. При цьому сумарний обсяг грошового забезпечення застосовувався як для батьків-вихователів ДБСТ (не більше 5 прожиткових мінімумів) замість 1,5 прожиткових мінімумів для прийомних батьків, що призвело до переоплати у сумі **6 тис. гривень**.

➤Через відсутність взаємодії між Службою у справах дітей Броварської міської ради та УСЗН Броварської міської ради допущено перерахування зайвої соціальної допомоги на вихованку П.Н.Є. в сумі **26 тис. грн**, яка відповідно до рішення Броварської міськради була відрахована із ДБСТ Заручинської З.К. у зв'язку з досягненням нею 18-річного віку. Однак служба тільки через півроку повідомила про це уповноважений орган. УСЗН Броварської міськради щомісячно здійснюється утримання переоплати, станом на 01.01.2017 залишок переоплати становив 7,9 тис. гривень.

➤Аудитом встановлено, що **відсутність належної взаємодії та координації** роботи органів соціального захисту населення та служб у справах дітей в частині стягнення аліментів на користь дітей, незацікавленість батьків-вихователів та прийомних батьків у поданні заяв щодо несплати призначених дітям аліментів призводить до додаткового навантаження на бюджет.

У порушення вимог пункту 5 Порядку № 81 призначення державної соціальної допомоги трьом прийомним сім'я УПСЗН адміністрації

Слобідського району **Харківської міської ради** здійснювалось за відсутності довідки органу державної виконавчої служби про розмір аліментів, тобто за відсутності повного пакету документів, внаслідок чого цим прийомним батькам виплачено державної соціальної допомоги на дітей в загальній сумі **303,5** тис. гривень. При цьому зазначене УПСЗН не повідомляло відповідну Службу у справах дітей про неотримання аліментів.

За даними департаменту соціального захисту населення Хмельницької облдержадміністрації, за наявних рішень судів про стягнення аліментів у сумі **214,6** тис. грн фактично сплачено аліментів на користь дітей в загальній сумі **18,3** тис. грн; за даними служби у справах дітей Хмельницької області сума фактично сплачених у 2016 році на користь дітей аліментів становила **20,1** тис. грн, при тому, що згідно з рішеннями судів про стягнення аліментів за розрахунками контрольної групи сума призначених аліментів у 2016 році становила **1138,2** тис. гривень.

Проведеним аудитом в УСЗН Кам'янець-Подільської райдержадміністрації встановлено, що незважаючи на наявність 16 біологічних батьків, по яких судовими органами винесено рішення щодо призначення аліментів дітям, які перебувають у ДБСТ та ПС, їх батьки-вихователі та прийомні батьки заяви з приводу неотримання аліментів, у порушення вимог пункту 5 Порядку № 81, вказаному управлінню не надавали. Відповідно УСЗН не повідомляло службу у справах дітей райдержадміністрації про неотримання аліментів для передачі матеріалів до органів державної виконавчої служби.

Аналогічна ситуація склалась і при призначенні соціальної допомоги та грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам УСЗН Жовківської (у двох випадках) та УСЗН Сокальської (в одному випадку) райдержадміністрацій Львівської області. В неотримання вимог пункту 5 Порядку № 81 не було повідомлено, відповідно, служби у справах дітей Жовківської та Сокальської райдержадміністрацій щодо несплати аліментів на користь заявників від батьків, місце перебування яких відоме. Призначення допомоги у цих випадках здійснено без урахування аліментів.

➤ В порушення вимог пункту 6 Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, двома прийомними сім'ями, без погодження зі Службою у справах дітей відповідного району, вивезено за межі державного кордону України чотирьох прийомних дітей. На час проведення аудиту діти до України не повернулись, при цьому місце перебування трьох дітей взагалі невідомо. В той же час, через зволікання Служби у справах дітей Ізюмської райдержадміністрації Харківської області та УПСЗН Шевченківського району м. Харкова щодо призупинення виплат цим прийомним батькам, з державного бюджету безпідставно виплачено кошти в загальній сумі **38,5** тис. гривень.

➤ В порушення вимог пункту 11 Положення про дитячий будинок сімейного типу Кам'янець-Подільською райдержадміністрацією, як органом опіки та піклування, при влаштуванні дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, П.О.О. та П.С.О. до ДБСТ не враховано час

досягнення обома батьками-вихователями М'ялковською В.В. та М'ялковським О.В. пенсійного віку на момент вибуття дітей з ДБСТ.

➤Аудитом встановлено, що незважаючи на наявність ще з 2011 року Атестату відповідності та позитивного висновку експертизи КСЗІ на ЄІАС «Діти», в порушення вимог статей 13, 14 Закону № 2342 та пункту 2 Порядку № 1256 службою у справах дітей Хмельницької облдержадміністрації у період з березня 2011 по грудень 2016 року та службами у справах дітей області з 2013 по 2016 рік²⁶ не забезпечувалось ведення обліку дітей-сиріт та дітей, позбавленого батьківського піклування, в ЄІАС «Діти». Причиною зазначеного став висновок Управління Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у Хмельницькій області²⁷, що стан технічного захисту інформації в системі створює реальну загрозу порушення її конфіденційності, цілісності та доступності. З метою прискорення повноцінного функціонування ЄІАС «Діти» та наповнення інформацією Банку даних Мінсоцполітики направило ССД Хмельницької облдержадміністрації план внесення інформації до ЄІАС «Діти», з терміном виконання до 13.01.2017, який не було забезпечено, а рівень його виконання на 03.02.2017 становив лише 79 відсотків.

Таким чином, **відсутність взаємодії між уповноваженими органами, службами у справах дітей та батьками-вихователями**, організаційні прорахунки, неналежний контроль за цільовим використанням батьками-вихователями і прийомними батьками коштів, що виділяються на дітей, негативно позначились на законності, своєчасності і повноті виплати соціальної допомоги та грошового забезпечення та призвело до порушення вимог Порядку № 81 в загальній сумі **3290,1** тис. грн, інших нормативних актів – на загальну суму **21839,2** тис. гривень. Встановлено факти зайвих виплат одержувачам соціальної допомоги на дітей у загальній сумі **458,7** тис. грн та її недоотримання у сумі **45,3** тис. гривень.

ВИСНОВКИ

1. В Україні в основному створено правові засади та організаційно-інституційну інфраструктуру для соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. У 2016 році Кабінетом Міністрів України, Мінсоцполітики забезпечувалось виконання заходів Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р, щодо створення умов для розвитку і виховання дітей у сім'ях або в умовах, максимально наближених до сімейних, реформування інтернатних закладів згідно з пріоритетними інтересами дитини.

²⁶ Окремими службами у справах дітей області ще з 2012 року. Наприклад, в ССД Кам'янець-Подільської РДА база даних ЄІАС «Діти» не працювала з 2012 року по 2016 рік включно.

²⁷ За результатами проведеної комплексної перевірки Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у Хмельницькій області відповідно до складеного акта від 18.02.2011.

Виплата державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» позитивно вплинула на створення умов для виховання дітей в сімейному середовищі.

Затверджені на такі цілі обсяги субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за КПКВК 2511110 за останні п'ять років зросли у 1,7 раза – з 381,8 млн грн до 656,2 млн грн, що у 2016 році дало можливість здійснювати щомісяця виплати державної соціальної допомоги в середньому на 12,5 тис. дітей і виплачувати грошове забезпечення 4,7 тис. батькам-вихователям та прийомним батькам.

Індикатором досягнення очікуваного результату стало збільшення чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплених сімейними формами виховання. За останні п'ять років їх чисельність зросла з 80,8 відс. до 91,5 відс., з них дітей, влаштованих до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, – з 12,7 відс. до 18,8 відс. дітей такої категорії.

Водночас у 2016 році Мінфіном, Мінсоцполітики як головним розпорядником і розпорядниками коштів місцевих бюджетів не забезпечено обґрунтованого планування та ефективного управління коштами державного бюджету за КПКВК 2511110. Як наслідок, **на визначені цілі не використано 172 млн грн субвенції, або майже чверті бюджетних призначень на цю програму** (у редакції Закону України від 19.05.2016 № 1660-VIII).

2. Кабінетом Міністрів України, Мінсоцполітики в межах визначених повноважень переважно забезпечено вжиття заходів щодо усунення виявлених Рахунковою палатою під час попередніх аудитів порушень і недоліків, а також реалізацію наданих Рахунковою палатою пропозицій у цій сфері. На виконання пропозицій Рахункової палати внесено зміни до законодавства, обумовлені необхідністю посилення захисту прав дітей, які виховуються у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях.

Водночас окремі пропозиції Рахункової палати тривалий час перебувають у стадії виконання, а деякі з них **так і не реалізовані**, зокрема, щодо встановлення вимог до забезпечення житлово-побутових і санітарно-гігієнічних умов проживання дітей у дитячих будинках сімейного типу, урегулювання питання фінансового забезпечення придбання житла для них.

Мінсоцполітики не затверджено стандарту соціального супроводу сімей, в яких виховуються усиновлені, прийомні діти, діти-вихованці та діти, які перебувають під опікою, який опрацьовується ним уже четвертий рік поспіль, що є невиконанням Плану заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2013 № 419-р.

3. Нормативно-правова база, що регулює питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, **за принципом**

«гроші ходять за дитиною», здебільшого сформована, проте низка проблем потребує законодавчого врегулювання та розв'язання.

Набуло актуальності внесення змін до Сімейного кодексу щодо визначення кількості осіб, які мають право створювати дитячий будинок сімейного типу. Законодавчо надане право влаштування до дитячого будинку сімейного типу, створеного однією особою, до 10 дітей створює додаткове фізичне та психологічне навантаження на дітей-вихованців і батьків-вихователів та несе ситуаційні ризики неможливого або неякісного надання батьками-вихователями соціальних послуг.

Не врегульоване і питання захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема дітей, які є внутрішньо переміщеними особами, щодо зарахування їх на квартирний і соціальний квартирний облік за місцем їх перебування. Потребує прискорення затвердження порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Через вилучення із Закону України від 01.07.2014 № 1556 «Про вищу освіту» (у редакції Закону України від 24.12.2015 № 911–VIII) пільг щодо вступу такої категорії дітей до вищих навчальних закладів поза конкурсом потребує приведення у відповідність із його нормами постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.1994 № 226 «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування».

Окремі норми Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 81 (далі – Порядок № 81), не відповідають вимогам інших нормативних документів. Так, потребує вилучення норма абзацу другого пункту 2 Порядку № 81 щодо призначення соціальної допомоги на кожну дитину-вихованця, влаштовану до 01.01.2006; норма пункту 16 Порядку № 81 потребує приведення у відповідність із нормами чинного законодавства у частині визначення рахунків для перерахування коштів на сплату єдиного соціального внеску за батьків-вихователів і прийомних батьків.

4. Система повноважень учасників процесу влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу, супроводження та контролю за умовами утримання і виховання таких дітей, організації виплати їм соціальної допомоги, яка координується Мінсоцполітики, складна і розгалужена та несе організаційні ризики через інституційні неузгодженості.

Департаментом захисту прав дітей та усиновлення не здійснюються завдання та функції щодо організації соціального захисту дітей за принципом «гроші ходять за дитиною», координації та методичного забезпечення задіяних у цьому процесі органів, організації контролю за станом нарахування та

виплати соціальної допомоги і грошового забезпечення, оскільки не передбачені його положенням.

Жодним нормативно-правовим документом не передбачено порядку обміну інформацією між службою у справах дітей, центром соціальних служб, уповноваженим органом у разі отримання ними інформації про зміну місця проживання сім'ї, зміну форми влаштування дітей тощо, що негативно впливає на соціальний захист таких дітей, створює ризики невчасної виплати державної соціальної допомоги та грошового забезпечення, а також неефективного використання бюджетних коштів.

Мінсоцполітики не унормовано проведення уповноваженим органом звіряння (верифікації) із територіальним органом Пенсійного фонду України щодо отримання одержувачами державної допомоги пенсій на дітей-вихованців чи прийомних дітей, що також створює ризики неекономного використання бюджетних коштів.

5. Мінсоцполітики не забезпечено належної організації та координації робіт, пов'язаних із створенням комплексної системи захисту інформації Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти», веденням банку даних та функціонуванням цієї системи в регіонах.

З 02.07.2016 введення до ЄІАС «Діти» на усіх рівнях інформації, що є власністю держави та потребує захисту, та інформації з обмеженим доступом здійснюється за відсутності комплексної системи захисту інформації та атестата відповідності, що є порушенням вимог статті 8 Закону України від 05.07.1994 № 80/94 «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», пункту 4 Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 № 373, і створює **реальні ризики порушення її конфіденційності, цілісності та доступності.**

Через незабезпечення Мінсоцполітики належним чином координації робіт, пов'язаних із введенням вузлів регіонального та районного рівнів ЄІАС «Діти» в промислову експлуатацію, обробка регіональними службами у справах дітей інформації в ЄІАС «Діти» здійснюється з порушенням вимог статті 8 згаданого Закону.

У порушення вимог статей 13 і 14 Закону України від 13.01.2005 № 2342-IV «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» більше п'яти років не здійснювався електронний облік даних в ЄІАС «Діти» у Хмельницькій області. Відсутність у цій системі даних Хмельницької області призводила до викривлення узагальненої в ЄІАС «Діти» інформації в цілому по Україні, робила її неповною, недостовірною і такою, що не відповідає даним Держстату щодо відповідних показників.

6. Мінсоцполітики не розроблено методики визначення потреби в коштах субвенції за КПКВК 2511110 на надання соціальних послуг за принципом «гроші ходять за дитиною», на чому неодноразово

наголошувала Рахункова палата.

Через необґрунтоване істотне завищення обласними, Київською міською держадміністраціями прогнозних показників щодо контингенту одержувачів соціальної допомоги та грошового забезпечення затверджений державним бюджетом на 2016 рік обсяг субвенції, **передбачений місцевим бюджетам**, було зменшено і перерозподілено між іншими бюджетними програми (**49,8** млн грн), а також повернено **нерозподілений резерв Мінфіну** (**63,6** млн грн), передбачений для населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень. Крім того, нерозподілені Мінсоцполітики залишки субвенції у сумі **58,6** млн грн, які утворились внаслідок непідтвердження їх бюджетними зобов'язаннями уповноважених органів, наприкінці 2016 року було повернено до державного бюджету, що є **неефективним управлінням головним розпорядником і розпорядниками місцевих бюджетів коштами через їх необґрунтоване планування.**

Найбільші відхилення фактичних видатків від затверджених зафіксовано у Київській (10,3 млн грн), Дніпропетровській (10 млн грн), Вінницькій (6,8 млн грн) областях. Крім того, уповноваженими органами наприкінці 2016 року до державного бюджету повернено розподілені та невикористані кошти в сумі 127,7 тис. гривень.

7. Неналежний контроль за станом нарахування та виплати соціальної допомоги і грошового забезпечення батькам-вихователям та прийомним батькам як з боку Мінсоцполітики, так і розпорядників коштів місцевих бюджетів, відсутність взаємодії між задіяними у цьому процесі органами, їх організаційні прорахунки негативно позначились на законності, своєчасності та повноті виплати соціальної допомоги і грошового забезпечення та призвели до використання коштів з порушенням вимог Порядку № 81 – загалом 3290,1 тис. грн, інших нормативних актів – 21839,2 тис. гривень. Встановлено факти зайвих виплат соціальної допомоги – 458,7 тис. грн та її недоотримання – 45,3 тис. гривень.

ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами аудиту вважаємо за доцільне:

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною».

2. Відомості про результати аудиту у формі рішення надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати удосконалити нормативно-правове забезпечення питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом «гроші ходять за дитиною», а також разом з Міністерством фінансів України та Міністерством соціальної політики України забезпечити обґрунтоване планування загальнодержавних витрат за бюджетною програмою за КПКВК 2511110 та їх ефективне управління.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту надіслати Міністерству соціальної політики України та рекомендувати:

- забезпечити обґрунтоване планування видатків за бюджетною програмою за КПКВК 2511110, зокрема, шляхом розроблення методики визначення потреби в коштах субвенції, в тому числі встановлення єдиного підходу до визначення регіонами прогнозних показників контингенту одержувачів соціальної допомоги та грошового забезпечення, та ефективного управління коштами субвенції;

- прискорити процедуру погодження у центральних органах виконавчої влади та подати на розгляд Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності стосовно соціального захисту дітей», яким, зокрема, передбачено внесення змін до статті 256⁵ Сімейного кодексу щодо унормування кількості осіб, які мають право створювати дитячий будинок сімейного типу;

- прискорити доопрацювання проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів»;

- привести норми постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.1994 № 226 «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» у відповідність із вимогами Закону України від 01.07.2014 № 1556 «Про вищу освіту» (у редакції Закону України від 24.12.2015 № 911–VIII) у зв'язку з вилученням із цього Закону пільг щодо вступу такої категорії дітей до вищих навчальних закладів поза конкурсом;

- забезпечити створення комплексної системи захисту інформації Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти»;

- розглянути можливість прискорення опрацювання проекту Закону України «Про Національний банк даних про дітей та сім'ї з дітьми»;

- внести зміни до Порядку № 81, зокрема, у частині виключення абзацу другого пункту 2; привести пункт 16 у відповідність із пунктом 6 Порядку нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за деякі категорії застрахованих осіб у частині визначення рахунків перерахування коштів на сплату єдиного соціального внеску за батьків-вихователів та прийомних батьків;

- вжити заходів щодо удосконалення існуючого механізму фінансового забезпечення соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, за принципом „гроші ходять за дитиною”, зокрема, з метою уникнення переплати державної соціальної допомоги батькам-вихователям та прийомним батькам передбачити у Порядку № 81 здійснення уповноваженим органом перевірки (верифікації) із територіальним органом Пенсійного фонду України, а також передбачити норму щодо взаємoinформування між службою у справах дітей, центром соціальних служб, уповноваженим органом у разі отримання ними інформації про зміну місця проживання сім'ї, зміну форми влаштування дітей тощо;

– прискорити затвердження стандарту соціального супроводу сімей, у яких виховуються усиновлені, прийомні діти, діти-вихованці та діти, які перебувають під опікою, а також державного стандарту надання послуг з улаштування до сімейних форм виховання;

– здійснити організаційно-методичне забезпечення уповноважених органів з питань соціального захисту населення, координацію та взаємодію цих органів і служб у справах дітей з метою поліпшення соціального захисту дітей за принципом «гроші ходять за дитиною»;

– удосконалити форму та змістовне наповнення Інформації про призначення соціальної допомоги та грошового забезпечення чи припинення їх виплати, передбаченої пунктом 7 Порядку № 81;

– як головному розпоряднику бюджетних коштів забезпечити організацію дієвого контролю за використанням коштів субвенції за КПКВК 2511110 на всіх рівнях;

– вжити заходів щодо усунення виявлених порушень і недоліків та запобігання їм надалі.

Член Рахункової палати

В. І. Невідомий

Глосарій термінів, що використовуються у Звіті

Згідно з визначеними Законом України від 26.04.2001 № 2402 «Про охорону дитинства» (стаття 1) термінами:

дитина-сирота – це дитина, в якій померли чи загинули батьки;

діти, позбавлені батьківського піклування, – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження²⁸, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені із сім'єю, підкинуті діти, діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України або в зоні проведення антитерористичної операції²⁹, та безпритульні діти;

прийомна сім'я – сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, від одного до чотирьох дітей на виховання та спільне проживання;

дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім'я, яка створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, які беруть на виховання та спільне проживання не менш як п'ять дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Статтею 1 Закону України від 13.01.2005 № 2342 «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» визначено, що:

передача до прийомної сім'ї – це добровільне прийняття за плату сім'єю або окремою особою, яка не перебуває у шлюбі, із закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, від одного до чотирьох дітей на виховання та для спільного проживання;

передача до дитячого будинку сімейного типу – прийняття в окрему сім'ю, яка створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, на виховання та для спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування. Загальна кількість дітей, включаючи рідних, у такій сім'ї не може перевищувати десяти осіб;

діти-вихованці – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані до дитячого будинку сімейного типу;

батьки-вихователі – подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та для спільного проживання не менш як п'ять дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування, та яким, за рішенням органів опіки та піклування, надано статус батьків-вихователів;

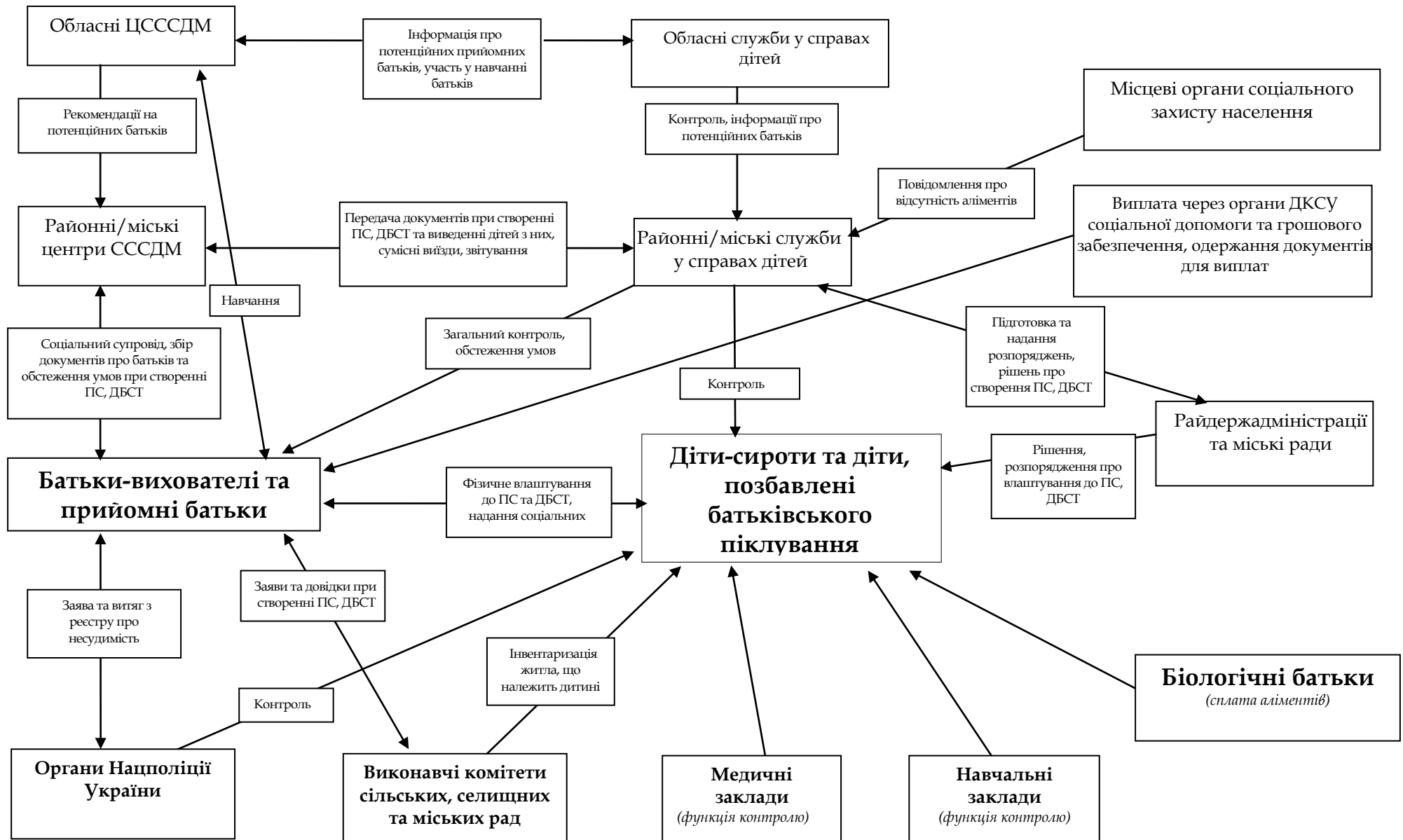
прийомні діти – діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані до прийомної сім'ї;

прийомні батьки – подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та для спільного проживання дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування.

²⁸ З 21.02.2016 згідно із Законом України від 26.01.2016 № 936 з визначення терміну «діти, позбавлені батьківського піклування» виключено дітей, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів.

²⁹ Додовнено з 21.02.2016 згідно із Законом України від 26.01.2016 № 936.

Взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та інших установ щодо влаштування, супроводження та контролю за умовами утримання і виховання дітей, влаштованих в ДБСТ та ПС, і виплати їм соціальної допомоги

Аналіз динаміки чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які охоплені сімейними формами влаштування або перебувають в інтернатних закладах у 2012–2016 роках*

(осіб)

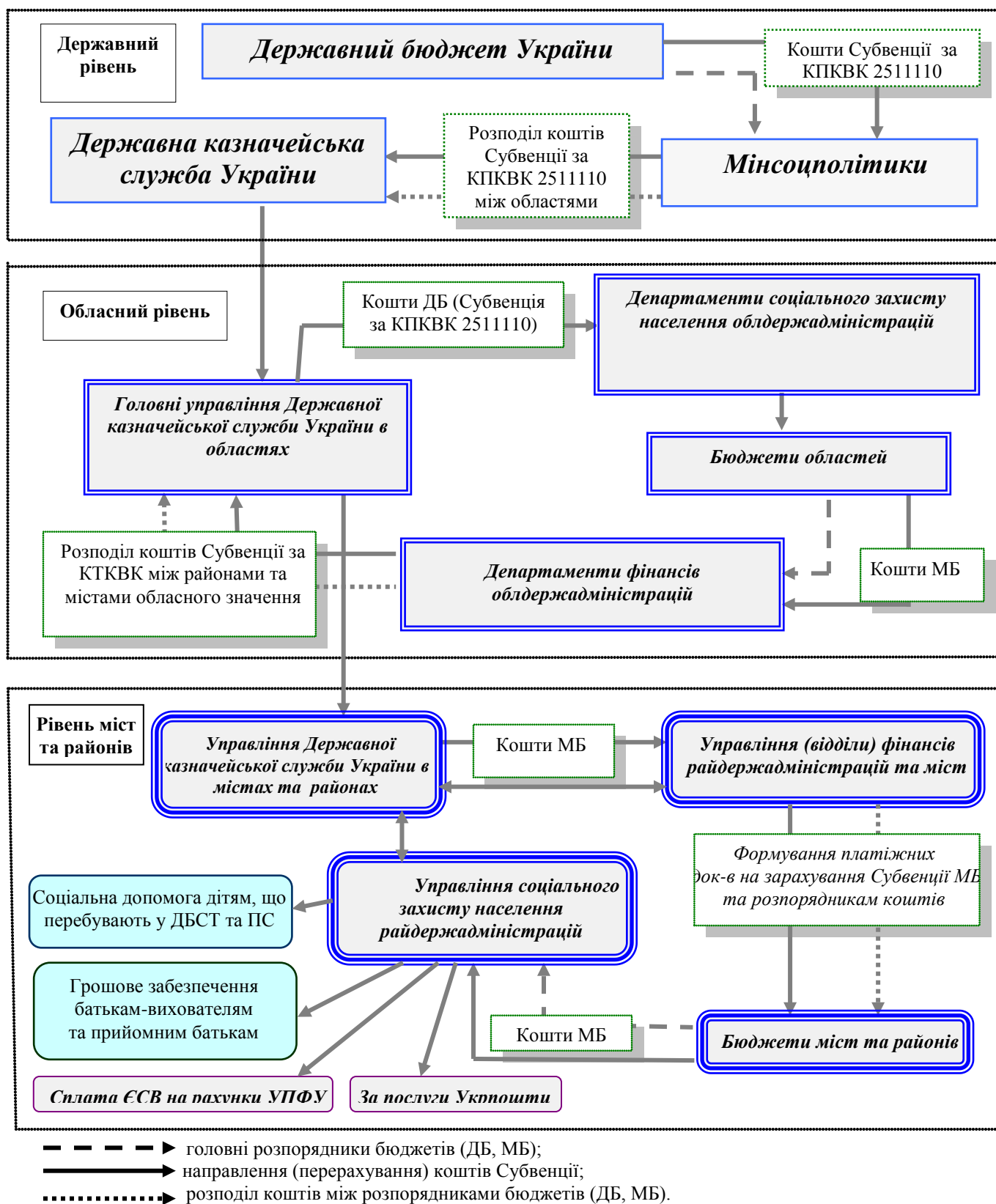
Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015*	2016**
Чисельність дітей в Україні (постійне населення станом на 1 січня)	7971638	7990391	8009866	7614704	7614006
Всього дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на кінець звітного періоду	92865	90772	83716	73182	71178
<i>у відс. до загальної чисельності дітей</i>	<i>1,2</i>	<i>1,1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>0,9</i>
З них:					
Охоплені сімейними формами влаштування, на кінець звітного періоду	75010	77156	73255	66294	65161
<i>у відс. до загальної чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування</i>	<i>80,8</i>	<i>85</i>	<i>87,5</i>	<i>90,5</i>	<i>91,5</i>
в тому числі:					
- діти, які перебувають під опікою, піклуванням	63259	63687	59725	52938	51753
<i>у відс. до загальної чисельності</i>	<i>68,1</i>	<i>70,1</i>	<i>71,3</i>	<i>72,3</i>	<i>72,7</i>
- діти, які перебувають у ДБСТ	4932	5890	6081	6169	6415
<i>у відс. до загальної чисельності</i>	<i>5,3</i>	<i>6,5</i>	<i>7,3</i>	<i>8,4</i>	<i>9</i>
- діти, які перебувають у прийомних сім'ях	6819	7579	7449	7187	6993
<i>у відс. до загальної чисельності</i>	<i>7,4</i>	<i>8,3</i>	<i>8,9</i>	<i>9,8</i>	<i>9,8</i>
Перебувають в інтернатних закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі:	10974	7579	5338	4423	даних немає***
- діти, які перебувають у будинках дитини сфери управління МОЗ	1841	1602	1111	1166	...
- діти, які перебувають в інтернатних закладах сфери управління МОН, з них:	7488	4455	2985	2141	...
- у дитячих будинках	2186	1247	872	787	...
- у школах - інтернатах, з них:	5302	3208	2113	1354	...
- у загальноосвітніх школах-інтернатах	3176	2041	1535	930	...
- у спеціальних школах-інтернатах	2126	1167	578	424	...
- діти, які перебувають у будинках-інтернатах сфери управління Мінсоцполітики	1645	1522	1242	1116	...

* За даними статистичного збірника Державної служби статистики України «Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства».

** Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

*** Термін надання звітності за 2016 рік – травень місяць. Інформація за 2016 рік буде наведена у збірнику «Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства» після його оприлюднення в липні 2017 року.

Схема проходження коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за принципом «гроші ходять за дитиною»

Виконання державного бюджету у 2016 році за КПКВК 2511110 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною»

тис. грн

Області	Затверджено Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» в редакції Закону України від 19.05.2016 № 1660-VIII	Остаточні затверджені видатки зі змінами	Взято бюджетних зобов'язань, які профінансовано	Касові видатки місцевих бюджетів	Перевищення затверджених зі змінами видатків над касовими видатками	Відсоток використання коштів субвенції, відс.	Відхилення касових видатків від профінансованих
Вінницька	34 552,9	34 552,9	27 716,2	27 716,2	6 836,7	80,21	0,0
Волинська	16 136,6	14 317,6	13 121,3	13 121,3	1 196,3	91,64	0,0
Дніпропетровська	89 889,0	89 889,0	79 910,5	79 908,8	9 980,2	88,90	-1,7
Донецька	27 817,0	27 817,0	24 816,7	24 812,1	3 004,9	89,20	-4,6
Житомирська	29 836,5	26 756,4	25 888,0	25 887,8	868,6	96,75	-0,2
Закарпатська	22 783,3	19 183,2	18 559,3	18 506,4	676,8	96,47	-52,9
Запорізька	29 745,3	27 674,4	27 238,3	27 238,3	436,1	98,42	0,0
Івано-Франківська	9 665,3	9 034,1	8 624,9	8 624,9	409,2	95,47	0,0
Київська	40 891,9	40 891,9	30 542,7	30 542,7	10 349,2	74,69	0,0
Кіровоградська	35 174,8	34 360,6	31 199,5	31 199,5	3 161,1	90,80	0,0
Луганська	14 412,4	11 315,9	10 070,3	10 065,7	1 250,2	88,95	-4,6
Львівська	23 407,2	19 116,5	17 032,3	17 032,3	2 084,2	89,10	0,0
Миколаївська	29 004,7	29 004,7	24 692,0	24 684,9	4 319,8	85,11	-7,1
Одеська	37 612,6	32 699,7	30 833,5	30 809,9	1 889,8	94,22	-23,6
Полтавська	27 391,6	25 227,1	24 236,1	24 221,2	1 005,9	96,01	-14,9
Рівненська	16 125,7	15 791,9	14 596,2	14 596,2	1 195,7	92,43	0,0
Сумська	23 787,3	19 970,2	19 203,8	19 197,6	772,6	96,13	-6,2
Тернопільська	15 645,6	12 375,7	11 451,1	11 447,1	928,6	92,50	-4,0
Харківська	61 032,7	51 943,2	51 484,6	51 483,1	460,1	99,11	-1,5
Херсонська	30 194,1	29 052,1	28 864,6	28 864,6	187,5	99,35	0,0
Хмельницька	18 590,7	17 177,6	16 340,8	16 340,0	837,6	95,12	-0,8
Черкаська	24 712,6	23 852,9	21 356,6	21 351,4	2 501,5	89,51	-5,2
Чернівецька	13 458,3	11 023,8	10 317,2	10 317,2	706,6	93,59	0,0
Чернігівська	24 515,5	23 877,1	21 039,2	21 038,8	2 838,3	88,11	-0,4
Київ	9 597,7	9 269,2	8 421,1	8 421,1	848,1	90,85	0,0
Разом по областях	705 981,3	656 174,7	597 556,8	597 429,1	58 745,6	91,07	-127,7
Нерозподілений резерв	63 562,1						
Разом за КПКВК 2511110	769 543,4	656 174,7	597 556,8	597 429,1	58 745,6	91,07	-127,7